

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ І СПОРТУ УКРАЇНИ
КАФЕДРА СПОРТИВНИХ ЄДИНОБОРСТВ ТА СИЛОВИХ ВИДІВ СПОРТУ

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття освітнього ступеня магістра
за спеціальністю 017 Фізична культура і спорт,
освітньою програмою «Система підготовки спортсменів у спортивних
єдиноборствах»

на тему: «МІГРАЦІЯ У СПОРТИВНІЙ БОРОТБІ»

здобувача вищої освіти
другого (магістерського) рівня
Бугаєва Іллі Олександровича

Науковий керівник: Латишев М.В.
Кандидат наук з фізичного виховання та
спорту, доцент

Рецензент: Смоляр І.І.
Кандидат наук з фізичного виховання та
спорту, доцент

Рекомендовано до захисту на засіданні
кафедри (протокол №__ від __.11.2021 р.)

Завідувач кафедри: Коробейніков Г.В.
Доктор біологічних наук, професор

(підпис)

Київ - 2021

ЗМІСТ

ВСТУП	2
РОЗДІЛ 1 СПОРТИВНА МІГРАЦІЯ У БОРОТЬБІ	6
1.1. Особливості підготовки борців на різних етапах	6
1.2. Міжнародна міграція спортсменів.....	16
1.3. Особливості міграції спортсменів	21
Висновки до першого розділу.....	26
РОЗДІЛ 2 МЕТОДИ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ	29
2.1. Методи дослідження.....	29
2.1.1. Аналіз та узагальнення науково-методичних літературних джерел та джерел мережі інтернет	29
2.1.2. Аналіз результатів виступів борців.....	29
2.1.3. Методи математичної статистики.....	30
2.2. Організація дослідження.....	30
РОЗДІЛ 3 АНАЛІЗ СПОРТИВНИХ ДОСЯГНЕНЬ БОРЦІВ-МІГРАНТІВ	32
3.1. Аналіз виступів провідних борців сучасності	32
3.2. Аналіз виступів спортсменів у кадетському та юніорському віці	37
3.3. Порівняльний аналіз виступів борців до і після зміни громадянства.....	41
3.4. Аналіз виступів спортсменів на Олімпійських іграх	43
Висновки до розділу 3.....	45
РОЗДІЛ 4 ХАРАКТЕРИСТИКА ВИСТУПІВ БОРЦІВ-МІГРАНТІВ	47
ВИСНОВКИ	50
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	52

ВСТУП

Актуальність дослідження. Сучасному соціуму властиві перманентні великомасштабні перетворення, що тягнуть за собою трансформацію соціальних інститутів, зміна кількості та видів соціокультурної діяльності, рівнів соціально-групової диференціації тощо. Яскраво виявляються якісні зміни, що виражаються у зміні загальновизнаних авторитетів, стійких орієнтирів, довготривалих порядку детермінант [2, 26].

В основі парадигми спорту в умовах глобалізації спорт як глобальне і широкомасштабне явище, що проникло в усі сфери життєдіяльності соціального організму країни.

Певна тенденцію на сучасному ринку спортсменів-професіоналів, яка впливає на глобалізацію професійного спорту. Вона полягає у міграції спортсменів з країн з високим рівнем розвитку професійного спорту в країни, де професійний спорт не завоював ще досить міцних позицій [10, 17].

На хід процесу інтернаціоналізації професійного спорту істотно впливає економічний чинник, дія якого обумовлена зростаючими потребами організацій професійного спорту, окремих спортсменів у спеціальному матеріальному забезпеченні своєї діяльності. Сучасний спорт не може ефективно розвиватися без широкого спектра товарів спортивного призначення, які, як правило, виробляються найбільшими компаніями з використанням високих технологій [37, 44].

Таким чином, міжнародні спортивні міграції допомагають реалізувати символічну функцію спорту, виступаючи як зразок не тільки мирного суперництва, але демонструють можливість і переваги мирної моделі співпраці в галузі спорту, взаємного культурного обміну, втілення демократичного принципу справедливості та рівності шансів

Загальні проблеми глобалізації та їх вплив на розвиток спорту вищих досягнень стали привертати увагу фахівців у ХХ столітті [36, 41, 58]. В якості основних характеристик глобальних процесів у спорті вищих досягнень

виокремлюють процеси міжрегіональної та міждержавної міграції молодих і високо-кваліфікованих спортсменів, їх концентрацію в провідних національних і міжнародних центрах підготовки.

Питанням міграції займалися багато фахівців: Імас Є., Мічуда Ю., Сушко Р., Дорошенко Е., Поли Р. та інші. Але в більшості випадків, дослідження стосуються спортивних ігор. Нами знайдено дуже обмежена кількість робіт з міграції спортсменів з одноклассових, зокрема зі спортивної боротьби.

В той же, час значення спортивних міграцій у сучасному світі важко переоцінити. Ставши важливим елементом міжнародних відносин, спортивні міграції допомагають реалізації гуманітарного і культурного діалогу між країнами і народами, а при умові успішного виступу на міжнародній арені натуралізованих атлетів впливають на спортивні зміни та формують певну спортивну парадигму. Цим і обумовлена актуальність даного дослідження.

Зв'язок з науковими програмами, планами, темами. Кваліфікаційну роботу виконано відповідно до кафедральної теми НДР. Тема 2.6 «Науково-методичний супровід тренувальної та змагальної діяльності кваліфікованих спортсменів у єдиноборствах та силових видах спорту».

Мета дослідження – визначити основні тенденції міграційних процесів у спортивній боротьбі та вплив міграції на досягнення кваліфікованих спортсменів.

Завдання дослідження :

1. Провести аналіз науково-методичної літератури та джерел Інтернет з теми дослідження.
2. Визначити основні тенденції міграції спортсменів учасників світу з вільної та греко-римської боротьби.
3. Визначити вплив міграції на досягнення борців на міжнародній арені.

Об'єкт дослідження: глобалізація та міжнародна міграція спортсменів.

Предмет дослідження: результати виступів борців-мігрантів на міжнародній арені.

Методи дослідження:

- аналіз та узагальнення науково-методичних літературних джерел та джерел мережі інтернет;
- аналіз результатів виступів борців;
- методи математичної статистики.

Наукова новизна роботи полягає у визначенні основних тенденцій міграції борців з вільної та греко-римської боротьби, а також проведеному аналізу результатів виступів борців-мігрантів.

Практична значимість роботи полягає у наданні інформації про основних тенденцій міграції борців з вільної та греко-римської боротьби.

Окремо визначено результати впливу міграції на досягнення борців до та після переїзду до іншої країни, розглянуті міжнародні досягнення на кожному етапі підготовки.

Структура магістерської роботи складається зі вступу, 4 розділів, висновків, списку використаних літературних джерел. Загальна кількість джерел склала 61, з них 9 іноземних. Робота містить 2 таблиці та 10 рисунків.

РОЗДІЛ 1. СПОРТИВНА МІГРАЦІЯ У БОРТЬОБИ

1.1. Особливості підготовки борців на різних етапах

Концепція підготовки борців високого класу. Методична концепція підготовки спортсменів високого класу включає в себе наступні компоненти:

- зміст підготовки (засоби та методи);
- параметри тренувальних та змагальних навантажень;
- форми організації підготовки;
- умови підготовки;
- контроль стану спортсменів та якості реалізації тренувальних програм.

Багаторічна підготовка борця охоплює тривалий період. Цей період становить 10-15 років і включає наступні етапи: етап початкової підготовки, етап початкової спортивної спеціалізації, етап поглибленої спортивної спеціалізації, етап спортивного вдосконалення та етап вищої спортивної майстерності. Для кожного етапу визначаються цілі та специфічні завдання підготовки залежно від віку, рівня підготовленості, від стажу занять, специфіки обраного виду спорту та форм організації занять [7, 27, 31, 32].

Етап початкової підготовки. Мета, завдання та переважна спрямованість етапу [27, 31, 33]:

- залучення дітей до занять фізичною культурою та спортом та формування у них сталого інтересу до систематичних занять спортивною боротьбою;

- зміцнення здоров'я та покращення фізичного розвитку дітей та підлітків;

-оволодіння основами техніки виконання фізичних вправ та формування основ ведення єдиноборства;

-придбання різнобічної фізичної підготовленості на основі занять різними видами фізичних вправ;

-виявлення задатків та здібностей дітей, визначення виду спорту для наступних занять, відбір та комплектування навчальних груп.

Навчально-тренувальний етап складається з двох під етапів: етапу початкової спортивної спеціалізації (1-2 рік навчання) та етапу поглибленої спортивної спеціалізації (3-4 рік навчання) [4, 31, 33].

Етап початкової спортивної спеціалізації формується на конкурсній основі зі здорових та практично здорових учнів, які пройшли необхідну підготовку не менше 1 року та виконали прийомні нормативи з загальнофізичної та спеціальної підготовки. Переклад за роками навчання на цьому етапі здійснюється за умови виконання учнями контрольно-перекладних нормативів з загальнофізичної та спеціальної підготовки, тактики виду боротьби, набуття змагального досвіду шляхом участі у змаганнях у різних видах спорту (на основі комплексної багатоборної підготовки); підготовка та виконання нормативних вимог з фізичної та спеціальної підготовки відповідної вікової групи; поглибленої спортивної спеціалізації формується зі здорових спортсменів-розрядників, які виконали контрольно-перекладні нормативи з загальнофізичної та спеціальної підготовки. Мета, завдання та переважна спрямованість етапу: створення до подальшого підвищення спортивної майстерності на основі всебічної загальної фізичної підготовки, виховання спеціальних фізичних якостей, підвищення рівня функціональної підготовленості та освоєння допустимих тренувальних навантажень; нормативних вимог з фізичної та спеціальної підготовки [4, 7, 32].

Етап спортивного вдосконалення формується зі спортсменів, які виконали нормативи спортивного розряду кандидата у майстри спорту. Перехід за роками навчання на цьому етапі здійснюється за умови позитивної

динаміки приросту спортивних результатів. Мета, завдання та переважна спрямованість етапу: подальше підвищення спортивної майстерності на основі вдосконалення загальної та спеціальної підготовленості до рівня вимог збірних команд країни; міцне оволодіння базовою технікою і тактикою боротьби; вдосконалення індивідуальної «коронної» техніки та тактики; підвищення надійності виступів у змаганнях; спортсменів, які виконали нормативи майстра спорту та майстра спорту міжнародного класу, членів збірних команд країни [29, 32, 50].

Мета етапу: досягнення максимально можливих стабільних спортивних результатів на основі індивідуалізації підготовки борців. Викладається навчальний матеріал для груп початкової підготовки та навчально-тренувальних груп. У групах спортивного вдосконалення та вищої спортивної майстерності вдосконалення фізичної, техніко-тактичної, психологічної та теоретичної підготовленості борців здійснюється переважно в умовах централізованих навчально-тренувальних зборів за індивідуальними планами та будуть викладені в окремій програмі. Кожен етап характеризується своїми засобами, методами та організацією підготовки. Важливе значення для успішної реалізації цілей багаторічної підготовки борців в умовах ДЮСШ та СДЮШОР має використання передових методів та методик навчання, тренування та організації навчально-тренувального та виховного процесу [27, 49].

Методологічною основою для розробки відповідних моделей протиборства у спортивній боротьбі може бути висновок про те, що процеси участі у змаганнях та підготовки до них перебувають у діалектичній єдності та протилежності, є нерозривними компонентами спортивної діяльності та однією з головних умов її розвитку. Схожа модель дозволяє, по-перше, оцінити особливості майбутніх змагань і розробити програму цілеспрямованої підготовки спортсмена до відповідальних змагань, а по-друге, уточнити яка інформація про майбутні змагання може бути корисною

і як її можна використовувати в процесі підготовки не тільки окремого спортсмена, але та команди в цілому [1, 8, 31].

Модель спортивного протиборства у спортивній боротьбі повинна відображати такі особливості та вимоги. Борець високого класу повинен: володіти широким арсеналом техніко-тактичних дій, з надійним захистом та контратакуючими діями, що дозволяє набирати в сутичці не менше 6-8 балів; виконувати кидки з великою амплітудою; вміти утримувати суперника у небезпечному становищі та класти його на лопатки; вміти реалізовувати стандартні ситуації (захоплення ноги, захоплення тулуба ззаду у стійці та партері, боротьба у партері); вміти боротися у скресному захопленні та вміти кидати суперника; вміти тіснити суперника за килим; при виборі захоплення суперником не дати йому виконати прийом або витіснити за килим шляхом сковування та маневрування); мати фізичну підготовленість, що дозволяє йому ефективно проводити прийом як на початку поєдинку, так і наприкінці його (на тлі стомлення); вміти вести битви на високому функціональному рівні в екстремальних умовах; атакувати суперника з інтервалом 15-25 сек.; володіти тактичною майстерністю, що дозволяє йому в сутичках з будь-яким суперником проводити свої улюблені тактичні дії; вміти та володіти тактикою активної боротьби за захоплення та площу килима; вести тотальну боротьбу по всій площі килима, вдосконалюючи для цієї мети захоплення на кистях, на руках, спереду, збоку, знизу, переходи з одного захоплення на інше, переслідування суперника по килиму до зони пасивності і далі; вміти тактично закріплювати перевагу за рахунок активного маневру, сковування суперника захватами (кистей рук, голови зверху, руки збоку, знизу та іншими захватами у стійці та партері); вміти швидко та своєчасно оцінювати конкретну ситуацію, що виникає в ході поєдинку, визначати при цьому характер розташування стоп, переміщення центра тіла щодо площі опори, величину та характер участі противника в даній взаємодії та інші умови, що характеризують стійкість борців у різних взаєморозташуваннях; при проведенні контрольних та змагальних сутичок реалізувати алгоритм

перемоги (над слабким противником добиватися перемоги на туші або чистої технічної перемоги без балів у суперника, а над сильним супротивником добиватися переваги в балах; обов'язково завершувати бій потужним спуртом); мати психічну стійкість, що забезпечує прояв максимальних можливостей в екстремальних ситуаціях змагальної діяльності [4, 21, 46].

Аналіз змагальної діяльності найсильніших борців показує, що майстерність борця має визначатися його можливістю проводити поєдинки у високому темпі, вмінням утримувати завойовану перевагу, створювати видимість активної боротьби. має будуватися програма багаторічної підготовки спортсменів.

В той же час, велике значення у підготовці борців на всіх етапах є *науково-методичне супроводження підготовки кваліфікованих борців* [20, 21, 43, 46].

Необхідність моніторингу різних сторін підготовленості та функціонального стану спорту зміна на різних етапах багаторічної спортивної підготовки не викликає сумнівів на сучасному етапі. В даний час процес отримання інформації про поточний стан спорту змінився значно більш швидким у зв'язку з широким поширенням комп'ютерних і цифрових технологій. Проте, проблема використання відомостей, отриманих в результаті моніторингу, для оптимізації, корекції та управління тренувальним процесом в цілому залишається відкритою. Це пов'язано з необхідністю актуалізації та уточнення якісних і кількісних критеріїв функціонального стану спортсмена, значимих для досягнення змагального результату в сучасних реаліях конкретного виду спорту [48, 50].

Існуюча кількадесят років назад система роботи комплексних наукових груп значною мірою була зруйнована. Відродження цієї системи і модернізація з урахуванням сучасних можливостей отримання інформації є актуальним завданням, спрямованою на забезпечення конкурентоспроможності спортсмена, подальше зростання результатів безперервного напруження функціональних систем організму [27, 49].

Теорія адаптації живих систем послужила основою формування сучасного методологічного підходу до розробки наукових принципів побудови тренувального процесу, визначення об'єктивного кількісного критерію обсягу максимального тренувального навантаження в річному циклі підготовки спортсменів. У розгляді теорії функціональних систем, експериментально доведено положення про поточний адаптаційний потенціал спортсменів, що переходить під впливом адекватних тренуючих впливів на новий, більш якісний і відносно стійкий рівень функціонування організму. Рівень здатностей до підвищення або зміни функціонування організму під впливом зовнішнього середовища визначається ємністю адаптаційного резерву. Реалізація адаптаційного резерву спортивних змін в повній мірі залежить від точного дозування сили, кількості та тривалості тренуючих впливів [4, 27, 53].

Разом з тим, у зв'язку з зростаючими вимогами до спортивних досягнень на сучасному етапі розвитку спорту багаторазово збільшилася вимога до різнобічної підготовки атлетів. Враховуючи, що межа допустимо можливих навантажень в даний час практично досягнуто, подальший зростання спортивних результатів дослідники і практики пов'язують з використанням потенціалу індивідуалізації тренувального процесу [53, 54].

Цей вимагає розробки рекомендацій по регулюванню тренувальних і відновлювальних впливів на організм спортсменів залежно від виду спорту, етапах багаторічної підготовки, річного циклу спорту змін та інших аспектів підготовки, що відповідають вимогам сучасного спорту. Представлені питання в більшості своїй у практиці спортивної боротьби залишаються відкритими і чекають уточнень, отримання інших експериментальних даних і теоретичному обґрунтуванні застосування на етапі вдосконалення спортивної майстерності.

Дані проведених досліджень фахівцями [4, 5, 56] свідчать про те, що провідними елементами техніко-тактичної майстерності, що забезпечують досягнення успіху в сучасному поєдинку борців є: наявність стартових

прийомів, точніше, готовності виконання прийомів з перших секунд сутички для захоплення ініціативи і нав'язування власного стилю ведення поєдинку; уміння розвинути успіх, вести активну боротьбу, закріплювати досягнуту перевагу, створюючи при необхідності видимість активної боротьби, атакуючи та контратакуючи на тлі наростаючої втоми; здійснення постійної загрози атакою, збільшення кількості спроб, поєднання хибних та реальних, вміння використовувати помилкових атак для переривання атак суперника з метою виграти час для короткочасного відпочинку і збити темп поєдинку, нав'язаний противником; прагнення провести прийом після входу в захоплення, бо відмова від проведення прийому в цьому випадку розцінюється суддями як пасивність; активний захист, що дозволяє швидко переходити до атаки, використовуючи сприятливі динамічні ситуації для контратакуючих дій у моменти невдалої атаки суперника [1, 9, 18].

При розробці тренувальних завдань та методики їх застосування у підготовці борців необхідно враховувати такі принципи складання системи тренувальних завдань [18, 22, 30]:

- підвищення опору суперника;
- скорочення часу відпочинку та збільшення інтенсивності фізіологічного навантаження;
- ускладнення вихідних та проміжних взаємоположень борців;
- використання різноманітних тактичних підготовок для створення динамічних ситуацій;
- підбору партнерів з різними індивідуальними особливостями;
- варіативність способів виведення з рівноваги; рівня та точності виконання захоплення;
- ступеня розслаблення та напруги м'язів;
- актуалізація рухових завдань;
- розвиток образного сприйняття поєдинку, ситуаційного мислення та вміння прогнозувати дії суперника.

Розроблені з урахуванням цих принципів тренувальні завдання включають в себе: активне тіснення суперника з метою примусу його до пасивного захисту; виконання результативних дій у краю килима; позиції за рахунок прагнення розгорнути суперника спиною до краю килима і утримати його в цьому положенні; активна боротьба за рахунок виведення суперника з рівноваги швунгами, ривками, поштовхами; активний початок боротьби в стійці по сигналу; активний початок боротьби в партері по сигналу; спроба виходу вгору з положення нижнього в партері за сигналом; активний захист у партері за рахунок блоків, упорів, пересування [30, 46].

Фізична підготовка. Засоби, що використовуються у фізичній підготовці борців, важливе значення має виявлення стану втоми та перетренування спортсменів. Це дуже важливо для індивідуалізації тренувального процесу та своєчасного запобігання причин, що викликають ці стани [1, 7, 60].

Зазвичай, зниження тренуваності пов'язують із погіршенням фізичної чи функціональної підготовленості. Звичайні рекомендації у разі спрямовані підвищення у спортсменів відстаючих якостей рівня модельних характеристик фізичної чи функціональної підготовленості.

Проведені дослідження показали, що зниження тренуваності в першу чергу пов'язане з погіршенням функціонального стану центральної нервової системи та нервово-м'язового апарату, при цьому знижується і функціональний стан серцево-судинної системи та фізична працездатність нервової системи та нервово-м'язового апарату, у методиці тренування виникає необхідність ширшого використання у спортивній практиці вправ для вдосконалення координаційних здібностей як обов'язкової умови розвитку просторово-часової орієнтації (вправи зі швидкими рухами головою в різні сторони, вліво-вправо, обертальний рух тіла, в тому числі з відкритими, закритими очима, вправи на батуті тощо; загальної та спеціальної координації (перекиди, перевороти, акробатичні вправи: ходьба на руках, підйом розгином, переднє, заднє, бічне сальто, виконання

коронних прийомів з різних захоплень і особливо зі швидкістю змагання) [4, 60].

Це дозволить, з одного боку, підвищити стійкість аналізаторних систем, що, у свою чергу, сприятиме підвищенню стійкості центральної нервової системи та підвищенню її функціонального стану та відповідно зростанню фізичної працездатності, а з іншого боку, виконання цих вправ з одночасним паралельним розвитком інших фізичних якостей, дозволить суттєво підвищити ще не вичерпані в цьому напрямку резерви координаційних можливостей, від яких залежить підвищення ефективності техніко-тактичних дій у сутичці в умовах змагань. рівень аеробної підготовленості м'язів (велику частку окисних м'язових волокон) [4, 46].

Спеціальна психічна підготовка. Засоби та методи психічної корекції спрямовані в основному на зміну (удосконалення) характеру спортсмена, розвиток спеціальних здібностей та оптимізацію психічного стану спортсмена. Об'єднуються ці засоби та методи у єдину структуру, яку прийнято називати "психологічною підготовкою". Вона ділиться на загальну (застосовується в повсякденному тренувальному процесі) і спеціальну (застосовується в період безпосередньої передзмагальної підготовки).

Загальна психологічна підготовка вирішує завдання: удосконалення мотивів спортивного тренування; створення позитивного ставлення до тренувального процесу; нівелювання його слабких сторін; формування психічних компонентів тактичних навичок (головним чином, у спортивних іграх та єдиноборствах); відповідальному змаганню [11, 12, 18].

Сюди включається: адаптація до різних (прогнозованих) змагальних ситуацій; оптимізація реактивності на вплив умов змагальної боротьби; усунення негативних проявів особистісних особливостей спортсмена (підвищена тривожність, неконтрольована агресивність, емоційна збудливість); формування у спортсмена або команди "психічних внутрішніх опор"; оптимізація "сильних" сторін характеру і темпераменту даного спортсмена. Найбільш реальні шляхи психічних впливів на спортсмена -

через раціональне застосування тренером способів регуляції при консультації із боку психолога [11, 12, 60].

В той же час змагальна діяльність висококваліфікованих борців має свої особливості та суттєво впливає на планування навчально-тренувального процесу.

Постійне зростання спортивних рекордів, конкуренція на міжнародній спортивній арені, розширення спортивного календаря за рахунок комерційних змагань призвели до інтенсифікації тренувального процесу та змагальної діяльності, значного збільшення навантажень на організм спортсмена. Змагальна діяльність передбачає демонстрацію та оцінку можливостей спортсменів у різних видах спорту відповідно до властивих їм правил, змістом рухових дій, способами змагальної боротьби та оцінки результатів [4, 20, 21, 25].

Багато фахівців сходяться на думці про те, що чіткі і повні знання про зміст і результати змагальної діяльності в кожному окремому виді спорту необхідні, перш за все, для: визначення загальної стратегії підготовки – вибору засобів, методів тренування, параметрів тренувальних навантажень, використання позатренувальних факторів; об'єктивізації спортивного результату в конкретному змаганні - можливості швидкого і точного виявлення причин успіху або невдачі; внесення своєчасних корекцій у плани підготовки; підвищення ефективності тактичної підготовки, зокрема, вибору тактичного варіанта виступу в конкретному змаганні, адекватної мети виступу та можливостям передбачуваних суперників; моделювання у тренуванні умов протікання реальних змагань [22, 25, 28].

Міжнародна федерація боротьби (UWW) веде активний пошук правил змагань, спрямованих на підвищення динамічності та видовищності борцівського поєдинку. У 2005 році ФІЛА внесла чергові зміни до правил змагань. Всі сутички в кожній ваговій категорії повинні починатися і закінчуватися протягом одного дня. Борцю доводиться проводити до 4-6 сутичок загалом за 8 – 12 годин. Зміни також торкнулися тривалості

поєдинку. Нова формула сутички - це три періоди по дві хвилини з 30-секундними перервами: в кінці кожного періоду обов'язково визначається переможець; борець, який виграв два періоди, оголошується переможцем, а третій період скасовується; чиста перемога автоматично завершує бій незалежно від того, в якому періоді це сталося. В останні роки вивченню закономірностей змагальної діяльності борців фахівцями [31, 45, 47] стало приділятися значно більшу увагу.

1.2. Міжнародна міграція спортсменів

Дослідженню міжнародного ринку робочої сили присвятили свою діяльність відомі зарубіжні та вітчизняні вчені, зокрема П. Кругман, О. Амоша та ін [3, 23]. Проте, передумови формування значення та місце сегменту унікальної робочої сили в системі перерозподілу світового доходу залишилися за межами їх наукових інтересів.

Рівень людського капіталу здебільшого залежить від величини інвестицій у нього. Якщо праця медиків та юристів потребує фундаментальної базової підготовки та є результатом освітянської діяльності, то професійний спорт – ринок талантів, які дуже важко підготувати на замовлення. Ми не маємо прикладів того, що до авторитетної адвокатської фірми США чи Великобританії, запросили випускника юридичного факультету університету з Камеруну, жоден випускник медичного університету Гани чи Кот Ді'Вуару не оперує в клініках ЄС, Японії чи США. Проте, всі члени збірних цих країни з футболу грають у провідних європейських клубах, де річний заробіток обчислюється цифрами з шістьма нулями.

Звичайно, в Європі є надсучасні спортивні школи, авторитетні консерваторії та мистецькі студії, проте, футбольні клуби ЄС постійно запрошують гравців з країн Африки, Південної і Центральної Америки, серед бомонду цінуються митці з країн, що розвиваються, сучасна поп-музика

зазнає значного впливу іммігрантського середовища. Професійні боксери, баскетболісти, футболісти з країн, що розвиваються постійно очолюють світові рейтинги своїх асоціацій та отримують плату за свою працю за найвищими розрядами. Простежується чітка закономірність: країни-донори спортивних талантів в минулому були колоніями, що вплинуло на їх ментальне зближення з країнами Заходу; населення мусульманських країн Євразії майже не реагує на цей ринок [13].

До того ж, можна помітити закономірність, що на рівень попиту західних країн виходять професіонали, від заняття спортом яких не потребує наявності сучасної інфраструктури і значних витрат на тренування, необхідною умовою є лише наявність таланту. Ми не бачимо трудоіммігрантів серед пілотів Формули 1, в авіа- чи водомоторному спорті, в тенісі, хокеї на льоду, тощо. Домінування в надважкій вазі світового професійного боксу українців Володимира та Віталія Кличків, різко знизило популярність цього виду спорту в США та на величину винагороди за поєдинок; вони не заробляють гонорарів М.Тайсона чи Л.Льюїса. Провідні американські фахівці з боксу радять Кличкам оселитися в США, що кардинально змінить до них відношення публіки та вплине на розміри їхніх гонорарів за бій, тобто справа в сфері психології споживача видовища [13, 17, 19].

Ринок професійного спорту – це не лише клуби чи промоутери це армія тих самих юристів, які отримують відсотки від сум зазначених в контрактах; медиків, які моніторять стан спортсмена та проводять реабілітаційні курси; фахівців прямих продаж, які торгують ексклюзивною нерухомістю, ювелірними виробами, предметами старовини, фірми, які використовують відомі обличчя у своїх рекламних компаніях, телемедіа компанії, які висвітлюють спортивні події та інші, які разом складають його інфраструктуру. Нерідко трапляються випадки, коли видатні спортсмени (М.Тайсон, Р.Боуї, Гарінча, Н.Лауда) після закінчення кар'єри опиняються в злиднях, проте інфраструктура лише нарощує обсяги діяльності [13, 17, 34].

Глядач-споживач заради своїх кумирів готовий на все і без проблем мириться з їх надприбутками, вважаючи це платою за унікальність і стан свого задоволення. Він також змирився з тим, що цілком відкрито за величезні суми грошей купують і продають спортсменів. Проте, його дратують менеджери та продюсери, які експлуатують таланти через нав'язані контракти, а разом з тим це люди, які насправді отримують більшу частку доходів та керують процесом [13, 37].

Ще однією особливістю, яка характерна для міжнародних ринків професійного спорту є та, що ціна на них максимально наближена до рівня національних. Цей факт ріднить унікальні здібності людини із капіталом і дає підстави розглядати їх людським капіталом, який проте не переростає в інтелектуальний.

Фінансові активи не залежно від національного походження шукають не лише найвищої норми прибутку, але й стабільності та гарантії повернення. Те, що на міжнародному ринку унікальної робочої сили з'являється все більше представників великого бізнесу з країн, що розвиваються йде в контексті глобалізації. Бізнесмени з цих країн нагромадили свої статки в реальному секторі економіки, а витрачають їх в сфері надання послуг постіндустріальних країн. Глядач-споживач, працюючи в реальному секторі економіки разом із такими ж робітниками в усьому світі, створюють товари, різниця на виробництво яких є джерелом фінансування розширення сфери послуг в постіндустріальному суспільстві.

С точки зору парадигми спорту в цілому [3, 6]: Парадигма «Що таке спорт в епоху глобалізації?» потребує характеристики внутрішнього світу тих індивідів, які у якості учасників витягнуті в сферу діяльності спорту, а також потребує відповіді на питання про структуру і характер глобалізаційних тенденцій у сфері спорту. У свою чергу парадигма розвитку спорту потребує знань з педагогіки, психології, соціології, навіть економіки і менеджменту, так як необхідно проникнути у сутність глибинно-екзистенційних смислових процесів, що лежать в основі спорту та спортивної діяльності та потребують

вмілого (майстерного) керування цими процесами. Тому методологічними засадами парадигми філософії спорту ми визначимо такі методологічні засади, як метафізичні, феноменологічні, екзистенційні, антропологічні, аксіологічні, герменевтичні в контексті класичного і некласичного пізнання. «Істотний поліморфізм, характерний для сучасної філософії, вказує на стан нестійкості, у якому кожен необережний крок уперед може порушити хитку рівновагу між класичним і некласичним буттям суспільства» [10, с. 232].

Саме ці методи і підходи дозволили глибоко проаналізувати феномен спорту як головну матрицю часів глобалізації, що розвиває діалогові форми спілкування, потребує пояснення його сучасних спортивних проблем, на які вплинули глобалізаційні тенденції з метою проникнення у самі глибини процеси сучасного суспільства, до базових явищ людського існування як такого. До найбільш істотних тенденцій розвитку спорту, глибоко укоріненого в умовах глобалізації, слід віднести [38, 39, 59]:

1) підвищення децентралізації управління в області спорту, в тому числі в глобальному масштабі; підвищення правочинів саморегуляторних організацій у сфері спорту, зниження втручання держави у сферу спорту;

2) уніфікація законодавства про спорт;

3) тенденція ускладнення структури і збільшення обсягу законодавчого регулювання спорту у більшості країн з одночасним розширенням і активізацією систематизації законодавства про спорт;

4) переосмислення і радикальне удосконалення моделі управління професійним спортом;

5) вдосконалення правових механізмів боротьби з насильством і вживанням допінгу в спорті;

6) лібералізація спортивних трансферів;

7) лібералізація законодавства про спортивних трансляціях; приватизація фінансування професійного спорту, що спричинить розвиток спонсорства, прав на спортивні трансляції, модернізацію стадіонів та вдосконалення системи продажу квитків на спортивні змагання; підвищення

ясності й прозорості інвестицій в спортивні проекти, підвищення гарантій захищеності інвестиційних інтересів;

8) підвищення захищеності прав спортсменів, у тому числі їх прав на охорону здоров'я та економічних прав;

9) подальше підвищення ідентифікації спорту як економічної діяльності;

10) дискурс мислення спорту як виявлення родової сутності людини, її цілісності, тотальності, виявлення креативно-динамічних задатків, здібностей людини, що приводять до «ноосферної соціалізації». «Ноосферна соціалізація покликана забезпечити гармонізацію процесів стійкості і безперервної еволюції взаємодії природи, суспільства і людини, такої взаємодії, яка розкриває життєві сили людини, забезпечує її самореалізацію самотворення власного життя» [40, 41, 58].

Є певна тенденція на сучасному ринку спортсменів-професіоналів, яка впливає на глобалізацію професійного спорту. Вона полягає у міграції спортсменів з країн з високим рівнем розвитку професійного спорту в країни, де професійний спорт не завоював ще досить міцних позицій.

Йдеться про «зірки» професійного спорту, що реалізували себе в провідних професійних клубах світу, які під кінець спортивної кар'єри укладають вигідні контракти з клубами країн, що не є лідерами в цих видах спорту [17, 19, 55]. Міграція такого роду не є масовою. Випадки переходу відомих спортсменів з професійних клубів Європи або Північної Америки в команди країн з менш розвиненим професійним спортом є, як правило, поодинокими, і розглядаються фахівцями і спортивною громадськістю як неординарні події. Як приклад, у професійному футболі країнами, в клубах яких закінчують кар'єру «зірки», є США, Канада, Японія, Саудівська Аравія, Катар.

Розвиток ринку праці виступає чинником, який прискорює процес інтернаціоналізації професійного спорту і сприяє його інтенсивному розвитку. Залучення кваліфікованих гравців з інших країн дає можливість професійним клубам швидко досягати високих спортивних результатів, різко підвищувати

якість спортивного видовища. З іноземних спортсменів можна формувати команди в країнах, де цей вид спорту знаходиться на стадії становлення і відсутні місцеві кадри необхідної кваліфікації [58].

На хід процесу інтернаціоналізації професійного спорту істотно впливає економічний чинник, дія якого обумовлена зростаючими потребами організацій професійного спорту, окремих спортсменів у спеціальному матеріальному забезпеченні своєї діяльності. Сучасний спорт не може ефективно розвиватися без широкого спектра товарів спортивного призначення, які, як правило, виробляються найбільшими компаніями з використанням високих технологій.

На хід процесу інтернаціоналізації професійного спорту істотно впливає економічний чинник, дія якого обумовлена зростаючими потребами організацій професійного спорту, окремих спортсменів у спеціальному матеріальному забезпеченні своєї діяльності. Сучасний спорт не може ефективно розвиватися без широкого спектра товарів спортивного призначення, які, як правило, виробляються найбільшими компаніями з використанням високих технологій [6, 19, 24].

Слід підкреслити, що інтернаціоналізація професійного спорту здійснюється за законами сучасного інформаційного суспільства. Тому одним із визначальних чинників глобалізації стала інформаційна експансія спорту, що ґрунтується на використанні засобів масової інформації і сучасних інформаційних технологій.

1.3. Особливості міграції спортсменів

Загальні проблеми глобалізації та їх вплив на розвиток спорту вищих досягнень стали привертати увагу фахівців у ХХ столітті [36, 41, 58]. В якості основних характеристик глобальних процесів у спорті вищих досягнень виокремлюють процеси міжрегіональної та міждержавної міграції молодих і високо-кваліфікованих спортсменів, їх концентрацію в

провідних національних і міжнародних центрах підготовки. Стосовно молодих перспективних спортсменів у якості прикладів можна навести всесвітньо відому тенісну школу Bolletieri в США, баскетбольні школи Арвідаса Сабоніса та Ша-рунаса Марчюльоніса в Литві, академію ФК «Аякс» (Амстердам) та інші.

Ці центри підготовки діють на міжнародному рівні, залучають до лав своїх учнів найбільш талановитих спортсменів з усього світу, що дозволяє згодом отримувати значний економічний ефект. Міграція професійних висококваліфікованих спортсменів, як правило, пов'язана з пошуком можливостей виступу на офіційних міжнародних змаганнях – чемпіонатах Європи, світу, Олімпійських Іграх у складі національних збірних команд і отримало назву «натуралізація» спортсменів (отримання громадянства країни з метою виступів у складі національної збірної команди з конкретного виду спорту) [26, 36, 41].

Крім цього, науковці зазначають, що значний вплив на процеси підготовки висококваліфікованих спортсменів має інформатизація сучасного суспільства [26, 36, 58]. Новітні методики і сучасні технології підготовки спортсменів достатньо швидко стають загальновідомими і доступними. В таких умовах зростає конкуренція, а успіхів, як правило, досягають спортсмени або команди, в системі підготовки яких гармонійно поєднані високий рівень науково-методичного забезпечення тренувального процесу, позатренувальні та позазмагальні чинники підготовки, чинники впливу зовнішнього середовища процесу підготовки, в тому числі й глобального характеру [44, 58].

У практику міжнародних спортивних контактів, характерних для сучасного спорту, міцно увійшла система довгострокових двосторонніх та багатосторонніх угод, яка допомагає надати процесу міжнародної інтеграції у сфері спорту, керований та запланований характер [41, 53]. З цієї точки зору вплив спортивних міграцій можна назвати позитивним, вони підвищують престиж країни не тільки у сфері спорту, але, в результаті, і на міжнародній

арені якої він приніс перемогу країні. Щодо спортсменів, то вони хочуть продовжити спортивну кар'єру, повністю реалізувати себе, і, безумовно, – величезне прагнення перемогти. Саме надія на успіх у нових умовах, у новій країні є рушійним фактором трудової еміграції як такої, і не лише у спортивній галузі.

Таким чином, міжнародні спортивні міграції допомагають реалізувати символічну функцію спорту, виступаючи як зразок не тільки мирного суперництва, але демонструють можливість і переваги мирної моделі співпраці в галузі спорту, взаємного культурного обміну, втілення демократичного принципу справедливості та рівності шансів

Значення спортивних міграцій у сучасному світі важко переоцінити. Ставши важливим елементом міжнародних відносин, спортивні міграції допомагають реалізації гуманітарного і культурного діалогу між країнами і народами, а при умові успішного виступу на міжнародній арені натуралізованих спортивних змін, впливають на формування і позицію спорту в цілому. В таблиці 1.1. наведено ступень активності міграційних процесів в залежності від виду спорту.

Таблиця 1.1

Класифікація видів спорту по ступені активності
міграційних потоків (Лисенко І.А., Здоренко С.Ю.) [26]

<i>Ступень активності</i>	<i>Вид спорту</i>
Дуже висока	Хокей, футбол
Висока	Баскетбол, гандбол, теніс, фігурне катання
Середня	Легка атлетика, ковзанки, дзюдо, волейбол, бокс, важка атлетика та інші

Існують різні причини зовнішньої трудової міграції спортсменів. Серед них: загальні (соціальні, ідеологічні, політичні, історичні, культурні, правові, науково-теоретичні, моральні, інформаційно-комунікативні); економічні (виробничо-економічні показники, рівень освоєння соціальних

ресурсів суспільного виробництва), екологічні (клімато- географічні, природні умови, ґрунти, водойми, загазованість, наявність у повітрі шкідливих речовин); соціально-демографічні (стан і динаміка народонаселення, етнографічні особливості регіону та традицій); індивідуально-групові умови (умови режиму праці та відпочинку, місцевий громадський транспорт та витрати на нього, наявність та утримання вільного часу, рівень освіти, фізкультурно-спортивні інтереси, стан здоров'я та фізичного розвитку); специфічні умови (науково-теоретичні основи фізичної культури, методичне обґрунтування, адміністративно-правові основи, наявність відповідних організацій, здатних реалізувати прийняте рішення, склад та рівень фахівців фізичної культури та спорту, стан пропаганди, медико-біологічне забезпечення, матеріально-технічне забезпечення) [26, 40, 58].

В таблиці 1.2 наведені основні параметри цінності особистості спортсмена-мігранта.

Таблиця 1.2

Аналітична оцінка параметрів цінності життя
особистості спортсмена-мігранта (Лисенко І.А., Здоренко С.Ю.) [26]

Параметр	Вага
1. Грошові та матеріальні ресурси	9,7
2. Професійний ріст	8,2
3. Стабільність та порядок у державі	6,6
4. Соціально-побутова інфраструктура	5,8
5. Спілкування, соціальні зв'язки	5,5
6. Особиста культура	5,0
7. Почуття Батьківщини	3,2

Результати соціологічного опитування свідчать, що на сьогодні більшість респондентів (78,9 %) оцінюють процеси міграції у спорті як ті, які

позитивно впливають на рейтинги національних чемпіонів з ігрових видів спорту, та 21,1 % підтверджують їх негативний вплив (Лисенко).

Як у кожній сфері, процеси глобалізації по-різному впливають на розвиток спорту вищих досягнень. Характерними особливостями позитивного впливу можна визначити такі [39, 40, 41]:

- підвищення рівня підготовленості та спортивної майстерності спортсменів за рахунок підсилення природної конкуренції при їх міграції в інші клуби, команди, країни;

- висококваліфіковані спортсмени отримують можливість участі в офіційних міжнародних змаганнях (чемпіонати Європи і світу, Олімпійські Ігри) через зміну громадянства;

- в офіційних міжнародних змаганнях (чемпіонати Європи і світу, Олімпійські Ігри) беруть участь спортсмени найвищої кваліфікації, а не як раніше, – представники виключно конкретної країни, де окремий вид спорту не культивується або перебуває на досить посередньому рівні;

- спортсмени за відносно не-тривалий час професійної кар'єри (приблизно 15 років) отримують можливість за рахунок спорту підвищити рівень умов життя своєї родини, отримати достойну фінансову винагороду за власні вміння та досягнення;

- підвищується цікавість до тих видів спорту, в яких якісна конкуренція привертає увагу глядацької аудиторії та вболівальницького загалу, що підвищує рейтинги телевізійних трансляцій і розповсюджує інформацію про вид спорту;

- сформовані телебаченням кумири – зірки світового спорту – заохочують до самостійних занять спортом, гармонійного розвитку, здорового способу життя широкі верстви населення.

До негативних наслідків глобалізації спорту вищих досягнень відносять наступні чинники [39, 40, 41]:

- зменшується значущість емоційне сильного, об'ємного та духовного поняття «патріотизму» та гордості за свою країну або

спортивний клуб;- вболівальник хоче радіти перемогам «своїх» і разом зі «своїми» спортсменами переживати невдачі. Часто спортивні клуби втрачають глядацьку аудиторію на місцевому рівні, а спортсменам високого рівня доводиться змагатись при напівпустих трибунах;- керівництво і власники клубів, меценати отримують само-віддачу спортсмена, яка мотивована грошовим еквівалентом, хоча саме психологічний фактор є найбільш рушійним;

- неконтрольована селекція спортсменів (особливо в спортивних іграх) призводить до дисбалансу в складі команд. Внаслідок цього знижується рівень загальнокомандної підготовленості. Застосування нераціональних тактичних схем, зміни командної тактики під нових «зірок» при-зводять до зниження спортивних результатів, зниження якості гри і подальшої міграції;- можливість придбання досвідченого і добре підготовленого спортсмена виключає необхідність підготовки власного якісного резерву (гроші, витрачені на придбання спортсмена, не отримують дитячо-юнацькі спортивні клуби). Це призводить до розладу окремих ланок підготовчого процесу, міграції талановитих тренерських кадрів у пошуку кращих умов роботи;

- концентрація висококваліфікованих спортсменів у провідних і фінансово спроможних клубах (країнах) призводить до штучного посилення ліг і, тим самим, провокує спортсменів до зміни клубів і громадянства задля отримання можливості якісної змагальної практики;

- концентрація висококваліфікованих гравців у провідних клубах, лігах і країнах знижує спортивний рівень інших. Це призводить до зниження рівня конкуренції та занепаду виду спорту в країні взагалі.

Висновки до першого розділу

1. Методична концепція підготовки спортсменів високого класу включає в себе наступні компоненти; зміст підготовки (засоби та методи);

параметри тренувальних та змагальних навантажень; форми організації підготовки; умови підготовки; контроль стану спортсменів та якості реалізації тренувальних програм. Багаторічна підготовка борця охоплює тривалий період. Цей період становить 10-15 років.

Постійне зростання спортивних рекордів, конкуренція на міжнародній спортивній арені, розширення спортивного календаря за рахунок комерційних змагань призвели до інтенсифікації тренувального процесу та змагальної діяльності, значного збільшення навантажень на організм спортсмена. Змагальна діяльність передбачає демонстрацію та оцінку можливостей спортсменів у різних видах спорту відповідно до властивих їм правил, змістом рухових дій, способами змагальної боротьби та оцінки результатів. Останнім часом багато фахівців сходяться на думці про те, що міграція допомагає розкритися спортсмену та досягнути більш високих міжнародних результатів.

2. Дослідженню міжнародного ринку робочої сили присвятили свою діяльність відомі зарубіжні та вітчизняні вчені. Рівень людського капіталу здебільшого залежить від величини інвестицій у нього. Якщо праця медиків та юристів потребує фундаментальної базової підготовки та є результатом освітянської діяльності, то професійний спорт – ринок талантів, які дуже важко підготувати на замовлення.

Ринок професійного спорту – це не лише клуби, тренери чи промоутери це армія тих самих юристів, медиків, фахівців прямих продаж, телемедіа компанії, які висвітлюють спортивні події та інші, які разом складають його інфраструктуру. Ще однією особливістю, яка характерна для міжнародних ринків професійного спорту є та, що ціна на них максимально наближена до рівня національних.

Є певна тенденцію на сучасному ринку спортсменів-професіоналів, яка впливає на глобалізацію професійного спорту. Вона полягає у міграції спортсменів з країн з високим рівнем розвитку професійного спорту в країни, де професійний спорт не завоював ще досить міцних позицій.

Також на хід процесу інтернаціоналізації професійного спорту істотно впливає економічний чинник, дія якого обумовлена зростаючими потребами організацій професійного спорту, окремих спортсменів у спеціальному матеріальному забезпеченні своєї діяльності.

3. Міжнародні спортивні міграції допомагають реалізувати символічну функцію спорту, виступаючи як зразок не тільки мирного суперництва, але демонструють можливість і переваги мирної моделі співпраці в галузі спорту, взаємного культурного обміну, втілення демократичного принципу справедливості та рівності шансів

Значення спортивних міграцій у сучасному світі важко переоцінити. Ставши важливим елементом міжнародних відносин, спортивні міграції допомагають реалізації гуманітарного і культурного діалогу між країнами і народами, а при умові успішного виступу на міжнародній арені підвищити розвиток спорту у державі.

Як у кожній сфері, процеси глобалізації та міграції по-різному впливають на розвиток спорту вищих досягнень. Фахівці виділяють позитивний та негативний вплив цих процесів.

РОЗДІЛ 2. МЕТОДИ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ

2.1. Методи дослідження

Відповідно до поставлених завдань нашого дослідження були відібрані адекватні методи дослідження, апробація яких у практиці фізичного виховання та спорту підтвердила їх об'єктивність, інформативність та надійність [52].

Під час написання магістерської роботи були використані такі методи дослідження:

- аналіз та узагальнення науково-методичних літературних джерел та джерел мережі інтернет;
- аналіз результатів виступів борців;
- методи математичної статистики.

2.1.1. Аналіз та узагальнення науково-методичних літературних джерел та джерел мережі інтернет. В ході написання магістерської роботи вивчалась інформація з різних науково-методичних джерел, як вітчизняного так і зарубіжного походження разом із даними мережі Інтернет, що викликали науково-методичний інтерес, пов'язаний з тематикою дослідження [52].

Аналіз та узагальнення науково-методичних джерел та джерел мережі Інтернет використовувались для розуміння фундаментальних засад міграційних процесів у спорті. Також вони допомогли визначити основні мотиви міграції спортсменів та методи аналізу результатів виступів борців-мігрантів.

Даний метод дослідження допоміг вивчити сторони досліджуваної проблеми, сформулювати завдання та мету, а також обрати шляхи вивчення обраної тематики.

2.1.2. Аналіз результатів виступів борців. Для пошуку спортсменів мігрантів, нами було проаналізована кар'єри учасників чемпіонатів світу 2018 та 2019 років з вільної та греко-римської боротьби. Загалом було знайдено 28 борців-мігрантів: 19 борців вільного стилю та 9 борців греко-римського стилю [47, 61].

З метою визначення основних шляхів розвитку спортсменів проведено аналіз віку коли було змінили громадянство, окремо для борців вільного та греко-римського стилю; та загалом.

Наступним показним було досягнення мігрантів на рівні кадетів та юніорів на міжнародних змагання.

З метою визначення на скільки вплинуло зміна громадянства на подальшу кар'єру спортсменів, проведено порівняльний аналіз виступів до і після міграції. Розглядалися наступні показники: кількість разів, коли приймали участь у чемпіонатах світу та чемпіонатах континентів окремо; кількість разів спортсмени посіли призові місця (досягли успіху) на чемпіонатах світу та чемпіонатах континентів окремо.

Також розглядалося участь та досягнення спортсменів на Олімпійських іграх.

2.1.3. Методи математичної статистики. У процесі виконання дослідження нами використовувалася програма MS Excel для статистичної обробки даних та графічного представлення результатів дослідження.

Визначалося загальна кількість спортсменів, підраховувалися кількості груп спортсменів за певними ознаками. Також визначалися відсоткові значення від загальної кількості спортсменів за певними ознаками.

2.2. Організація дослідження

Дослідження було виконано у три етапи, протягом якого поступово вирішувалися завдань дослідження. Дослідження були проведені на кафедрі спортивних єдиноборств та силових видів спорту Національного університету фізичного виховання і спорту України.

На першому етапі (жовтень 2020 р. – січень 2021 р.) був проведений аналіз науково – методичної літератури з проблеми дослідження, визначені та сформульовані мета та завдання, відібрані та апробовані методи дослідження, визначені предмет і об'єкт дослідження.

На другому етапі (лютий 2021 р. – травень 2021 р.) було знайдені та проаналізовано кар'єрі спортсменів мігрантів з вільної та греко-римської боротьби. Загалом було знайдено 28 борців-мігрантів: 19 борців вільного стилю та 9 борців греко-римського стилю.

На третьому етапі дослідження (червень 2021 р. – жовтень 2021 р.) було проведено статистична обробка даних, виконанні висновки та здійснено написання кваліфікаційною роботи.

РОЗДІЛ 3. АНАЛІЗ СПОРТИВНИХ ДОСЯГНЕНЬ БОРЦІВ-МІГРАНТІВ

В якості основних характеристик глобальних процесів у спорті вищих досягнень виокремлюють процеси міжрегіональної та міждержавної міграції молодих і високо-кваліфікованих спортсменів, їх концентрацію в провідних національних і міжнародних центрах підготовки.

Значення спортивних міграцій у сучасному світі важко переоцінити. Ставши важливим елементом міжнародних відносин, спортивні міграції допомагають реалізації гуманітарного і культурного діалогу між країнами і народами, а при умові успішного виступу на міжнародній арені натуралізованих атлетів впливають на спортивні зміни та формують певну спортивну парадигму.

3.1 Спортивна міграція у боротьбі

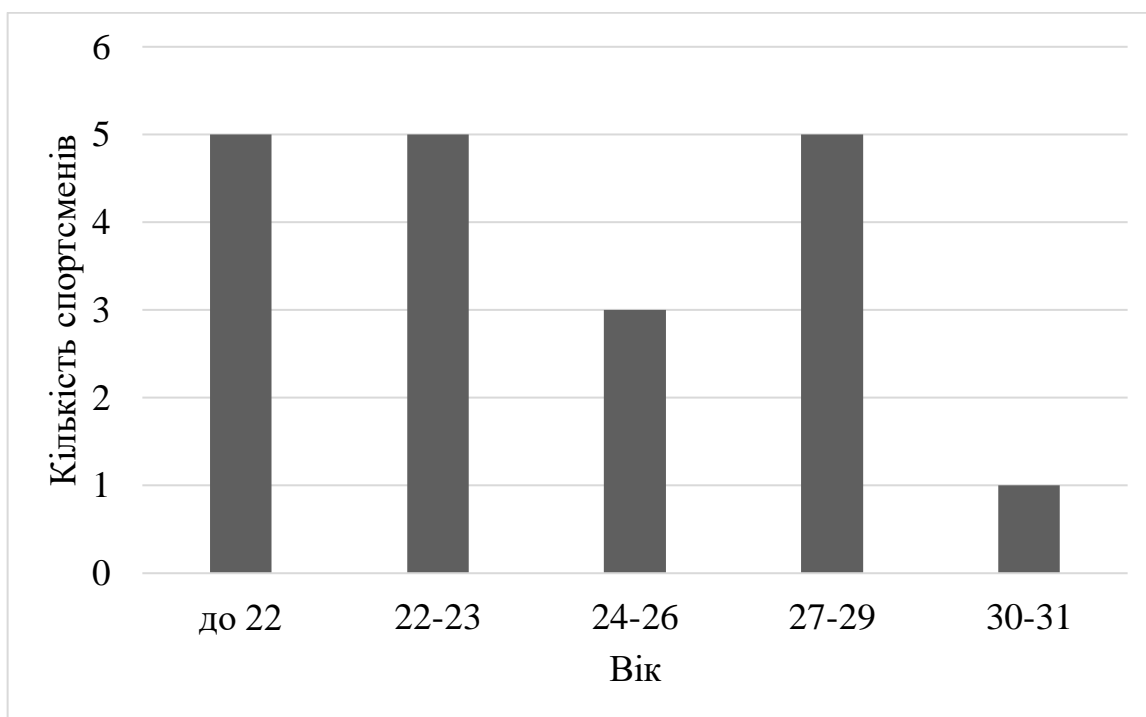
Одним із основних критеріїв для аналізу результатів виступів є вік спортсмена. Багаторічна підготовка спортсмена планується в залежності від етапу підготовки та віку спортсмена. Тому аналіз вікових особливостей спортсменів, які змінили громадянства з метою продовження виступів на міжнародних змагання є важливим фактором.

Аналіз кількості учасників, які змінили країну за яку виступають за розглянутий період проведено окремо для борців вільного стилю, борців греко-римського стилю та загалом.

Вільна боротьба. Нами знайдено 19 борців вільного стилю, які змінили державу за яку виступають протягом своєї міжнародної спортивної кар'єри.

З метою визначення основних шляхів розвитку спортсменів проведено аналіз віку коли вони змінили громадянство. На рис. 3.1. представлено кількість борців вільного стилю в залежності від віку коли змінили спортивне громадянство.

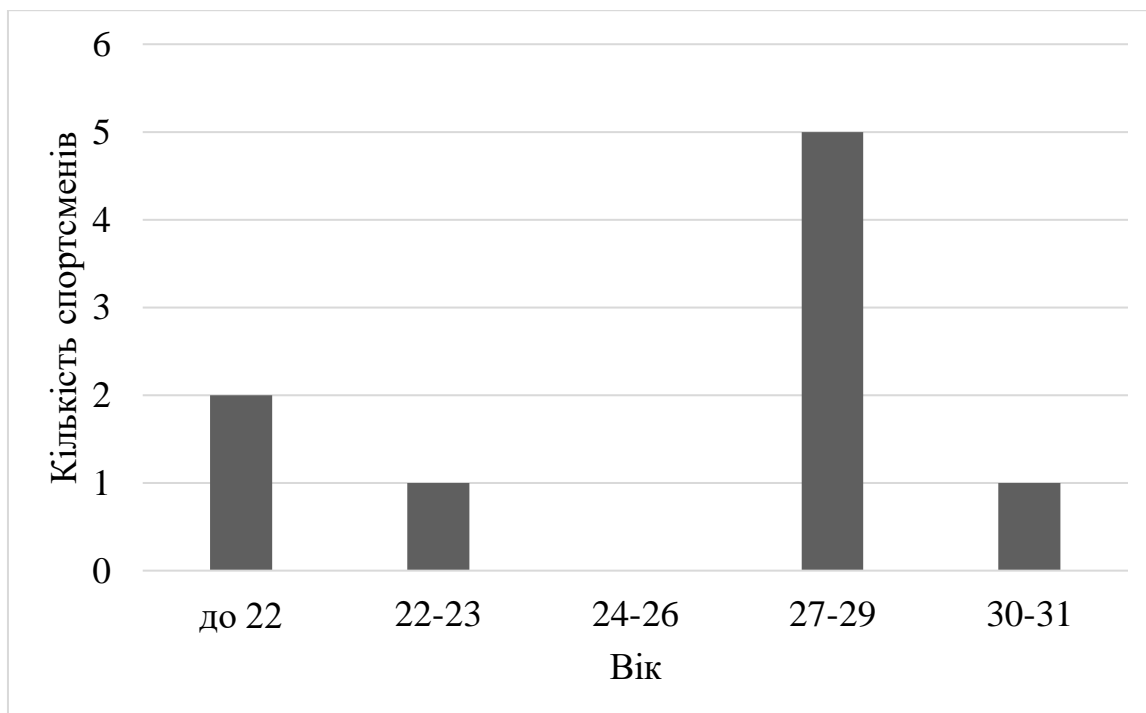

Рис. 3.1. Розподіл кількості борців вільного стилю в залежності віку зміни громадянства

В більшість спортсменів (52,6 %) змінила громадянство до 24 років. У віці 24-26, тільки три спортсмени почали виступати за інші держали; в той час, як у віці 27-29 – 5 спортсменів. Тільки один спортсмен змінив громадянство після 29 років.

Загалом спортсмени вільного стилю змінюють громадянство протягом всієї багаторічної кар'єри, але можна відокремити два головних періоду: до 23 років (молоді перспективні борці змінюють громадянство для подальшого свого розвитку), та борці після 26 років (спортсмени досягли вже успіху, та для продовження кар'єри переходять виступати за іншу державу).

Греко-римська боротьба. За зазначений період було визначено 9 борців греко-римського стилю, які змінили громадянство та продовжили виступи на міжнародному рівні. Проведено аналіз віку зміни громадянства для борців греко-римського стилю. На рис. 3.2. представлено розподіл кількості борців греко-римського стилю в залежності від віку зміни громадянства. Слід зазначити, вік зміни вважається вік в якому спортсмен перший раз виступив за нову державу.

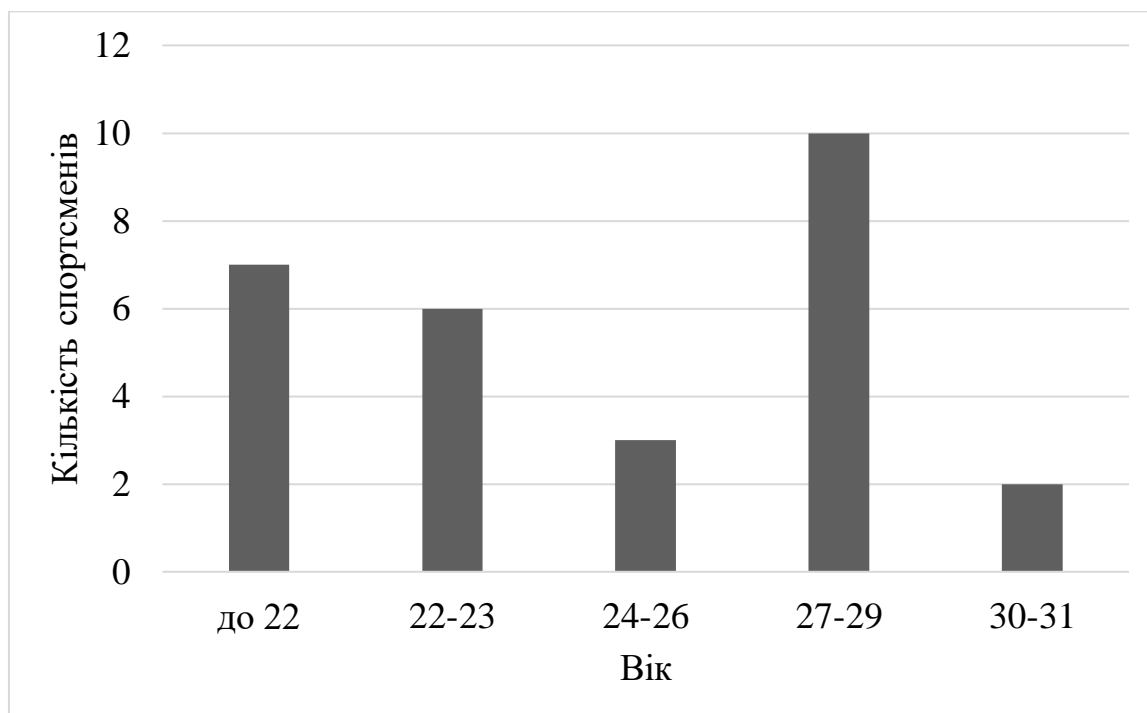

Рис. 3.2. Розподіл кількості борців греко-римського стилю в залежності віку зміни громадянства

До 23 років змінили громадянство тільки три (33,3 %) борця греко-римського стилю. Взагалі відсутні борці, які змінили громадянство у віці з 24-26 років. В той час, як найбільша кількість спортсменів, які змінили країни за яку продовжили виступи була у віці від 27 до 29 років – п'ять борців (55,6 %). Після 30 років кар'єру змінив тільки один атлет (11,1 %).

На основі проведеного аналізу міграції борців греко-римського стилю можна виділити два періоду у віці, коли відбувається найбільша міграція: до 23 років та після 26 років.

В цілому. Загальна кількість спортсменів (борців вільного та греко-римського стилю), які змінили громадянство з метою продовження спортивних виступів складає 28 осіб. На рис. 3.3. представлено розподіл кількості спортсменів в залежності від віку зміни громадянства.

Рис. 3.3. Розподіл кількості борців обох стилів в залежності віку зміни громадянства

Достатня частка спортсменів (25,0 %) змінюють громадянство на етапі юніорів (до 22), не почавши виступи на дорослому рівні також 17,9 % спортсменів змінюють громадянство у віці до 23 (U23).

У віці 24-26 років громадянство змінюють незначна частка (10,7 %). За результатами досліджень аналізу віку піку змагальних результатів провідних спортсменів світу становить 23-26 років (понад 60%). Середній вік переможців чемпіонатів світу – 25-26 років; медалісти трохи старші – 26-27 років. Також ці данні підтвердженні при аналізі різного рівня спортсменів (вік піку змагальних результатів становить 24-26 років): вік борців греко-римського стилю – переможців чемпіонатів Європи (з 2002 по 2012 рік) становить 24,9 року (Біак, Hrvoje & Sprem, 2014); вік на момент участі чемпіонів світу та

олімпійських чемпіонів з боротьби (з 2002 по 2015 рік) становить 25,6 року (Karninčić, Baić & Sprem, 2017); вік олімпійських чемпіонів з вільної боротьби (з 1996 по 2016 рік) становить 25,5 років (Латишев та ін., 2020). Отже, на піку кар'єри досить мало борців змінюють громадянство, в більшості випадків це спортсмени, які не змогли вибороти лідерство на внутрішній арені або інші соціальні обставини.

Найбільша кількість спортсменів змінюють громадянство після 26 років. Так у віці 27-29 років змінили громадянство 35,7 % атлетів та 7,1 % змінили у віці 30 та старше. Ці спортсмени в більшості випадків досягли успіхів та мають бажання продовжити кар'єру на міжнародному рівні, але не можуть вибороти право участі на внутрішній арені із-за високої конкуренції і тому змінюють громадянство на країну з меншим рівні конкуренції.

На основі проведеного аналізу можна виділити основні два діапазону віку коли відбувається зміна громадянства для продовження спортивної кар'єри:

- до 22-23 років: це молоді спортсмени (кадети, юніори та U23), які вважаються перспективними та для свого подальшого розвитку змінюють громадянство з різних причин;
- після 26 років: борці, які вже досягли певних результатів та для продовження виступів та збереження результатів змінюють країну за яку виступають.

В першому та другому випадку, є певні фактори, які змусили спортсменів зробити це – внутрішня конкуренція, змагальна практика на міжнародному рівні, фінансове забезпечення, родини зв'язки, база для тренування тощо.

Наступним було проаналізовано перелік країні за які виступали спортсмени до та після міграції. Розглянемо спочатку борців вільного стилю. Найбільша кількість спортсменів перейшла з Російської федерації (68,4 %), наступної державою за кількістю спортсменів, яку покинули йдуть Сполучені штати Америки (10,5 %). По одному (5,3 %) представнику від Албанії, Грузії,

Куби та Румунії. Можна констатувати, що всі спортсмени мігрували з країн Європи та Північної Америки.

Спортсмени переїхали в більшості випадків до держав Європи (Азербайджан, Італія, Угорщина, Македонія, Молдова, Іспанія тощо) та Азії (Казахстан, Узбекистан, Бахрейн тощо). На нашу думку, спортсмени обирали держави для переїзди (крім факторів спортивної діяльності) за наступними показниками: фінансова складова (заробітна плата), культурна складова (мова, традиції, релігія) та родині зв'язки (батьки та рідні були іммігрантами вже).

Представники греко-римської боротьби найбільше мігрували з Грузії – три спортсмена (33,3 %). З інших держав виїхало по одному спортсмену (11,1 %): Вірменія, Греція, Куба, Туніс, Росія та Югославія. Найбільша кількість спортсменів переїхала до Сербії (33,3 %). Серед континентів більшість спортсменів мігрувала у Європі (78,9 %), слід зазначити є по одному представнику Азії та Африки.

3.2. Аналіз виступів спортсменів у кадетському та юніорському віці

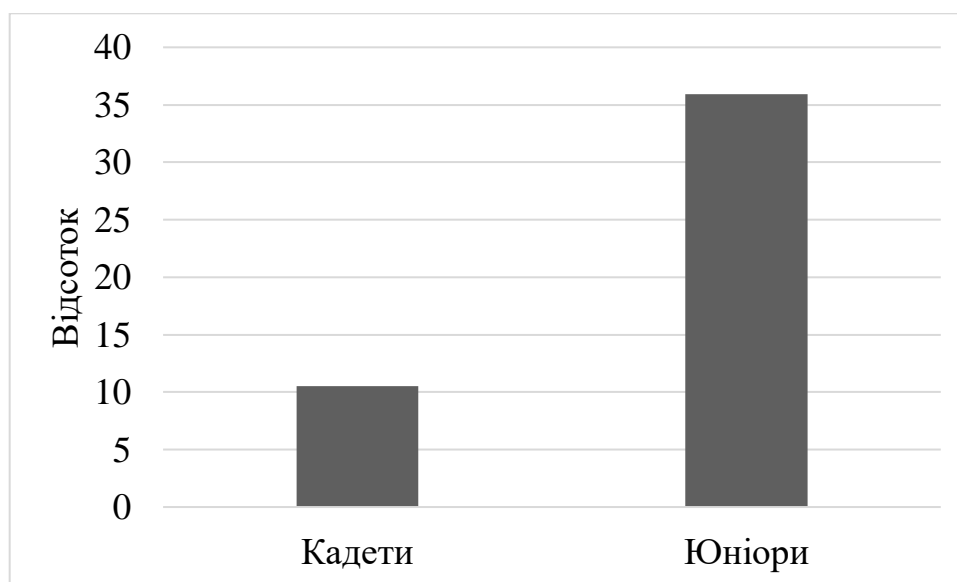
Основною пріоритетною метою підготовки спортсменів є досягнення успіху на міжнародних змагання серед яких – чемпіонат континенту, чемпіонат світу та Олімпійських ігор. Виявлення таланливих спортсменів (ідентифікація талантів) і шляхи їх досконалості - одночасно з самих обговорених та популярних засобів у підготовці спортсменів.

Перспективний аналіз дозволяє просунути подальшу кар'єру молодості талановитих спортсменів; впізнати наскільки важливі ранні спортивні досягнення для високих результатів у зростаючій кар'єрі (Brouwers, 2012; Брюс, 2013). Ретроспективний аналіз спортивної кар'єри дозволяє виявляти взаємозв'язки результатів на всіх етапах спортивної кар'єри елітних зрослих спортсменів, які досягають результатів (Латишев М., 2016; Лі, 2018).

Досягнення серед кадетів та юніорів є певним індикатором подальшого успіху серед дорослих успіху та за його допомогою можна визначити

перспективних спортсменів. Аналіз досліджень показав, що успіх серед юніорів є досить важливим показником, більше половини спортсменів які досягали успіху на цьому рівні продовжують спортивну кар'єру та виборюють право участі на міжнародних змаганнях серед дорослих. Досягнення серед кадетів менш інформативні, але є теж мають значення (приблизно третина атлетів, які досягли успіху на рівні кадетів продовжують свою кар'єру та виборюють право участі на міжнародній арені).

Тому розглянемо досягнення мігрантів на рівні кадетів та юніорів. Спочатку представників вільного стилю. На рис. 3.4. представлено відсоток спортсменів серед мігрантів, які здобули успіху на міжнародних змагання з вільної боротьби серед кадетів та юніорів.

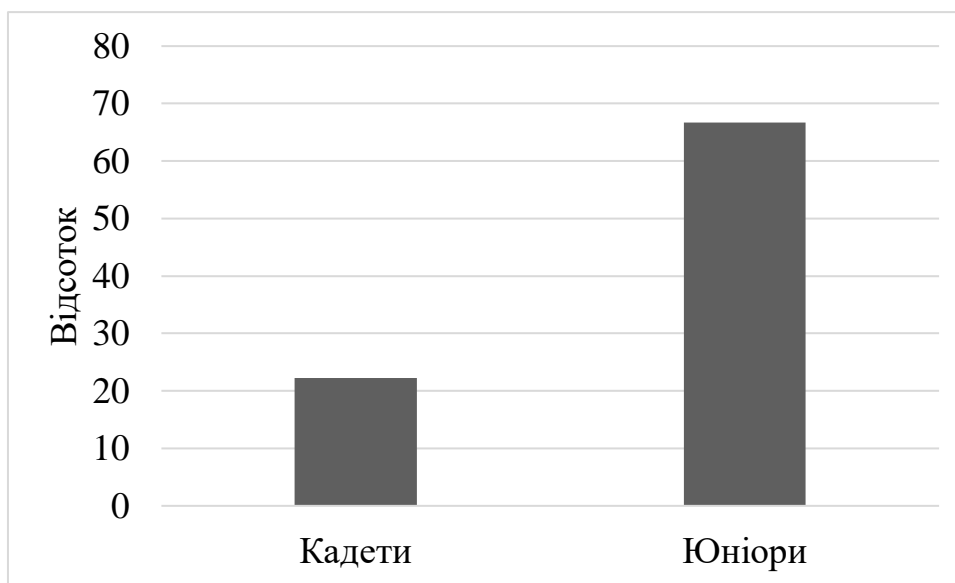

Рис. 3.4. Відсоток борців вільного стилю, які посіли призові місця на міжнародних змаганнях

Виконаний аналіз показав, що серед борців, які мігрували тільки 10,5 % спортсменів досягли успіху серед кадетів та 35,9 % посіли призові місця серед юніорів. Слід зазначити, що всі вони виступали за країни з якої поїхали та вже продовжили виступи серед дорослих в інших країнах.

На рис. 3.5 представлено кількість спортсменів-борців греко-римського стилю у відсотках які досягли успіху серед кадетів та юніорів на міжнародних

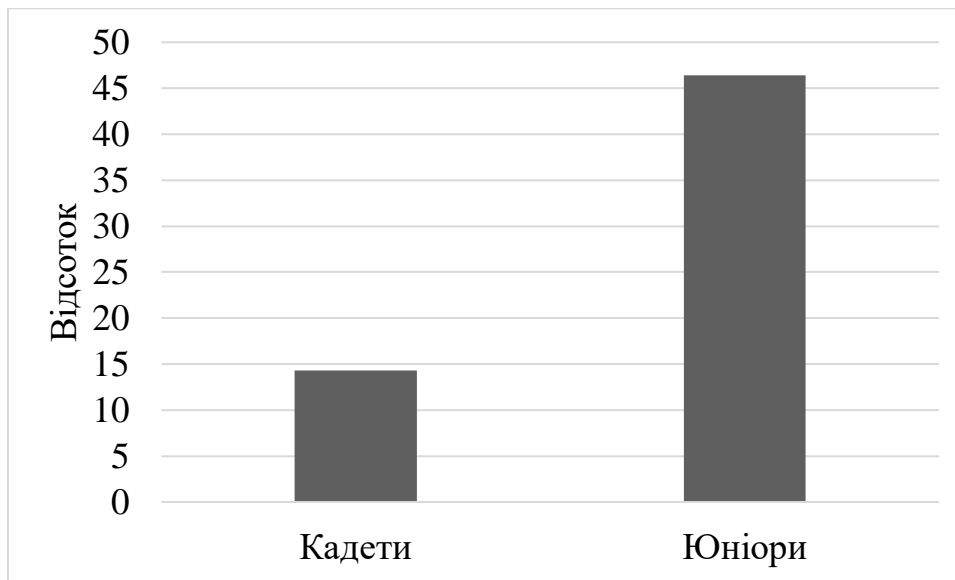
змаганнях (розглядаються спортсмени які мігрували за час своєї спортивної кар'єри).

Рис. 3.5. Відсоток борців греко-римського стилю, які посіли призіві міся на міжнародних змаганнях

Серед представників борців греко-римського стилю 22,2 % досягли успіху на міжнародних змагання серед кадетів: чемпіонат континенту або чемпіонат світу. В той час, серед розглянутих спортсменів більше половини (66,7 %) досягли успіху серед юніорів. Кількість спортсменів які досягали успіху серед юніорів у три рази вища ніж кількість спортсменів, які досягали успіху серед кадетів. Слід зауважити, що всі досягнення серед кадетів та юніорів борці-мігранти зробили до переїзду в іншу країну, тому на час зміни громадянства вони вже вважалися перспективними атлетами за показниками спортивної діяльності у кадетському або юніорському віці.

На рис. 3.6 представлено в цілому картина для борців обох стилів (вільного та греко-римського) про досягнення спортсменів-мігрантів на етапах кадетів та юніорів. Результати представлені у відсотках від загальної кількості спортсменів мігрантів.

Рис. 3.6. Відсоток борців обох стилів, які посіли призові місця на міжнародних змаганнях серед кадетів та юніорів

Тільки незначна частка спортсменів (14,3 %) мала досягнення серед кадетів та майже половина спортсменів (46,4 %) досягла успіху серед юніорів. Кількість спортсменів, які досягли успіху серед юніорів в декілька разів більше ніж кількість спортсменів, які досягли успіху серед кадетів.

Як показано у дослідженнях (Латишев М., 2019; Лі, 2018 Brouwers, 2012; Брюс, 2013) досягнення на рівні кадетів та юніорів дають змогу визначити перспективних спортсменів у подальшому. При аналізі результатів виступів спортсменів, які потім продовжили кар'єру та досягли успіху на міжнародній арені серед дорослих: кількість спортсменів, які досягали успіху серед юніорів значно вище ніж кількість спортсменів які досягали успіху серед кадетів.

Третина медалістів та майже половина переможців чемпіонатів Європи серед кадетів беруть участь у подальших міжнародних змаганнях серед дорослих; понад 60% медалістів та понад 75% переможців серед кадетів продовжують міжнародну спортивну кар'єру на дорослому рівні (Латишев М., 2019).

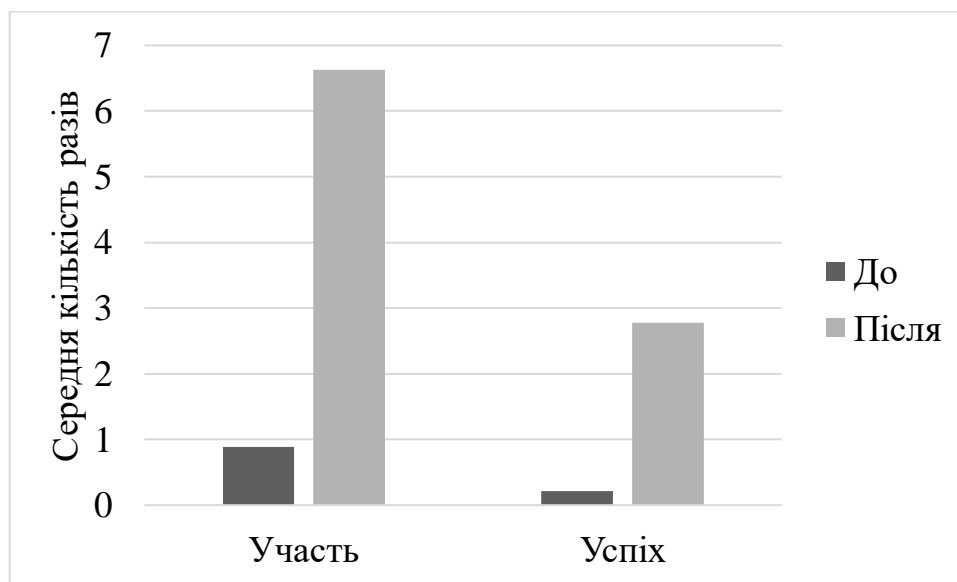

3.3. Порівняльний аналіз виступів борців до і після зміни громадянства

З метою визначення на скільки вплинуло зміна громадянства на подальшу кар'єру спортсменів, проведено порівняльний аналіз виступів до і після. Звісно важливо розуміти, що досягнення до і після зміни громадянства залежать від віку, коли це відбулося, але середні значення кількості досягнень показують картину в цілому.

Далі наведено порівняльний аналіз виступів спортсменів на змагання серед дорослих до та після міграції. Розглядалися наступні показники: кількість разів, коли приймали участь у чемпіонатах світу та чемпіонатах континентів окремо; кількість разів спортсмени посіли призові місця (досягли успіху) на чемпіонатах світу та чемпіонатах континентів окремо.

На рис. 3.7 представлено здобутки борців вільного стилю на міжнародних змагання серед дорослих до та після міграції. Представлено середня кількість разів коли приймали участь та досягли успіху.

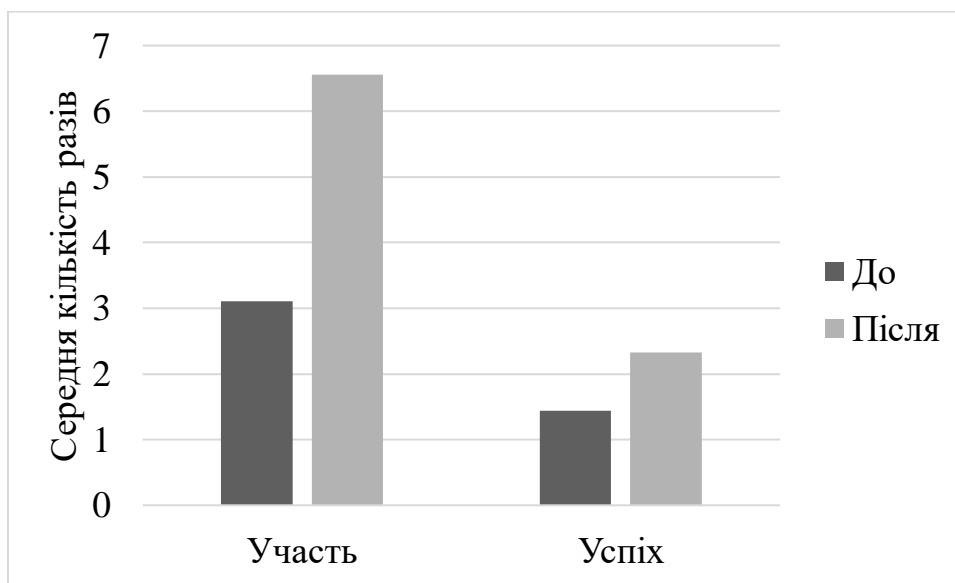

Рис. 3.7. Середня кількість разів участі та успіху до та після міграцію борців вільного стилю на міжнародних змагання серед дорослих

До міграції спортсмени в середньому приймали участь на 0,89 змаганнях міжнародного рівня, в той час як після міграції даний показник дорівнює – 6,63. Тільки два спортсмена (10,5 %) мають більший або той же самий рівень участі на змагання до та після міграції. В середньому тільки 0,21 раз здобувають успіху спортсмени до міграції, коли після міграції цей показник склав 2,78 разів.

Слід зазначити, що 78,9 % борців вільного стилю взагалі не приймали участь на міжнародних змагання серед дорослих до міграції. Основні причини наступні: висока внутрішня конкуренція та молодий вік (для спортсменів, які мігрували у 21-23 роки).

На рис. 3.8. представлено середня кількість виступів спортсменів, які змогли вибороти право участі на міжнародних змаганнях та середня кількість призових разів коли спортсмени досягали успіху на них. Окремо розглядаються досягнення до та після міграції борців греко-римського стилю.

Рис. 3.8. Середня кількість разів участі та успіху до та після міграцію борців греко-римського стилю на міжнародних змагання серед дорослих

До міграції в середньому атлети приймали участь 3,1 разів на міжнародних змаганнях, після міграції цей показник збільшується більше чим у два рази – до 6,56 разів за кар'єру. Борці греко-римського стилю до міграції

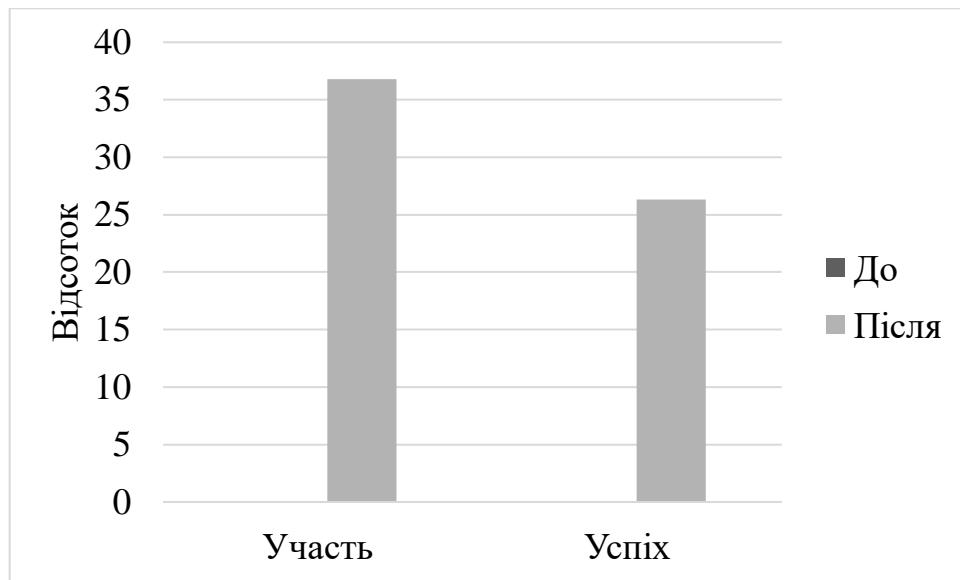
досягали в середньому 1,4 рази успіху. Цей показник після міграції теж збільшився та в середньому борці стали досягати успіху 2,3 рази на міжнародній арені серед дорослих (чемпіонати континентів, чемпіонати світу та Олімпійські ігри).

Певна частка спортсменів греко-римського стилю (44,4 %) до міграції взагалі не мали досвіду виступів на міжнародному рівні серед дорослих та тільки після міграції здобули цей досвід. Слід зауважити, що тільки незначна частка спортсменів (11,1 %) має кількість виступів до міграції більше ніж після. Всі інші борці греко-римського стилю мають більшу кількість виступів після міграції ніж до неї.

3.4. Аналіз виступів спортсменів на Олімпійських іграх

Вся система багаторічної підготовки борців сконцентрована на успішному виступі на міжнародних змаганнях. Олімпійська нагорода є найвищим досягненням у спортивній боротьбі. Тому окремо розглянемо досягнення борців на олімпійських іграх. Тому окремо розглянемо досягнення спортсменів на Олімпійських іграх. Розглядалися наступні показники: відсоток спортсменів, які прийняли участь та зайняли призові місця (досягли успіху) окремо. Також проаналізуємо ці показники окремо до та після зміни громадянства.

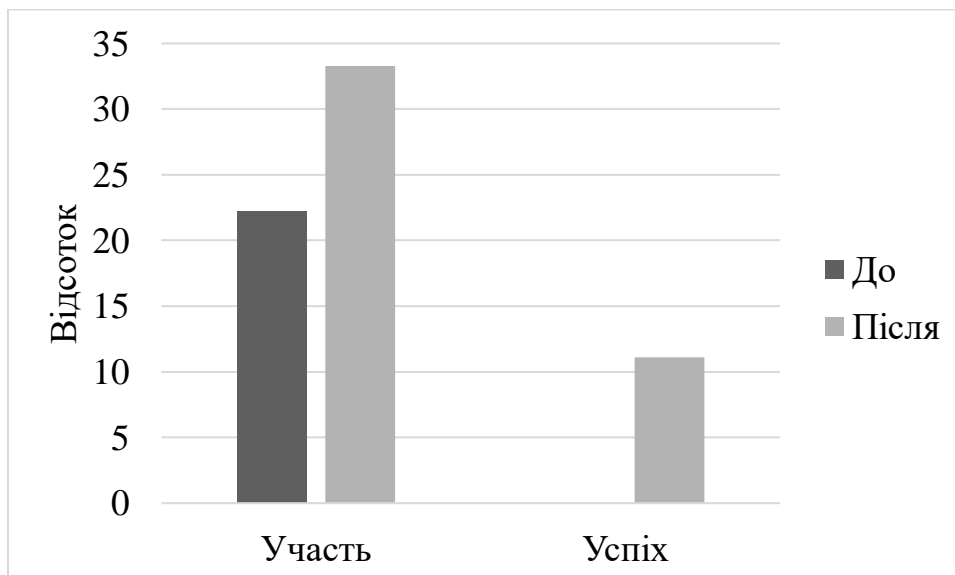
На рис. 3.9 представлена кількість спортсменів-мігрантів, які приймали участь та посіли призові місця на Олімпійських іграх серед представників вільної боротьби. Ці показники розглядаються окремо до та після зміни громадянства.

Рис. 3.9. Відсоток борців вільного стилю, які прийняли участь та досягли успіху на Олімпійських іграх

В першу чергу, слід зазначити, що жодний борець вільного стилю, який мігрував не приймав участь у Олімпійських іграх до зміни громадянства. Після зміни громадянства, сім атлетів (36,8 %) прийняли участь на Олімпійських іграх та п'ять (26,3 %) з них зайняли призові місця. Варто підкреслити, що один спортсмен завоював золоту медаль та став переможцем Олімпійських ігор.

Відсоток борців греко-римського стилю, які приймали участь на Олімпійських іграх та зайняли призові місця представлено на рис. 3.10. (окремо представлені здобутки до та після міграції).

Рис. 3.10. Відсоток борців греко-римського стилю, які прийняли участь та досягли успіху на Олімпійських іграх

Незначна частка (22,2) борців греко-римського стилю приймала участь на Олімпійських іграх до зміни громадянства. Три спортсмена (33,3) прийняли участь після зміни громадянства. Варто відзначити що один спортсмен зміг прийняти участь на Олімпійських іграх два рази – до та після зміни громадянства. Успіху на Олімпійських іграх досяг тільки один спортсмен (11,1 %) після зміни громадянства, до зміни громадянства жодний спортсмен не досягає успіху. Більш того, цей єдиний спортсмен став олімпійським чемпіоном у ваговій категорії до 85 кг на Олімпійських іграх 2016 року у Ріо.

В цілому проведений аналіз виступів на Олімпійських іграх показав, що варто розглядати міграцію тут з позитивної сторони, яка дала нагоду спортсмена досягнути таких значних результатів після зміни громадянства.

Висновки до розділу 3

1. На основі проведеного аналізу можна виділити основні два діапазону віку коли відбувається зміна громадянства для продовження спортивної кар'єри. Спортсмени до 22-23 років, це молоді спортсмени (кадети, юніори та U23), які вважаються перспективними та для свого подальшого розвитку змінюють громадянство з різних причин. Друга категорія, це борці після 26 років: спортсмени, які вже досягли певних результатів та для продовження виступів та збереження результатів змінюють країну за яку виступають.

Аналіз виступів спортсменів-мігрантів на кадетському та юніорському рівні показав наступні результати: незначна частка борців (14,3 %) мала досягнення серед кадетів та майже половина спортсменів (46,4 %) посіла призові місця серед юніорів.

2. Аналіз досягнень показав, що в середньому кількість виступів на міжнародній арені та призових місць після міграції зростає у декілька разів.

Так до міграції борці вільного стилю спортсмени в середньому приймали участь на 0,89 змаганнях міжнародного рівня, в той час як після міграції даний показник дорівнює – 6,63. В середньому тільки 0,21 раз здобувають успіху спортсмени до міграції, коли після міграції цей показник склав 2,78 разів. Тільки два спортсмена (10,5 %) мають більший або той же самий рівень участі на змагання до та після міграції. Також слід зазначити, що 78,9 % борців вільного стилю взагалі на приймали участь на міжнародних змагання серед дорослих до міграції.

У борців греко-римського стилю наступні показники: до міграції в середньому атлети приймали участь 3,1 разів на міжнародних змаганнях, після міграції цей показник збільшується до 6,56 разів за кар'єру. Також збільшується кількість завойованих призових місць з 1,4 рази (у середньому до зміни) до 2,3 рази (після зміни громадянства). Певна частка спортсменів греко-римського стилю (44,4 %) до міграції взагалі не мали досвіду виступів на міжнародному рівні серед дорослих та тільки після міграції здобули цей досвід.

3. В цілому проведений аналіз виступів борців-мігрантів на Олімпійських іграх показав, що варто розглядати міграцію тут з позитивної сторони, яка дала нагоду спортсмена досягнути значних результатів після зміни громадянства. Так жодний борець вільного стилю, який мігрував не приймав участь у Олімпійських іграх до зміни громадянства. Після зміни громадянства, сім атлетів (36,8 %) прийняли участь на Олімпійських іграх та п'ять (26,3 %) з них зайняли призові місця. В той час як, незначна частка (22,2 %) борців греко-римського стилю приймала участь на Олімпійських іграх до зміни громадянства та три спортсмена (33,3) прийняли участь після зміни громадянства. Варто відзначити що один спортсмен зміг прийняти участь на Олімпійських іграх два рази – до та після зміни громадянства. Успіху на Олімпійських іграх досяг тільки один спортсмен (11,1 %) після зміни громадянства, до зміни громадянства жодний спортсмен не досягає успіху.

РОЗДІЛ 4. ХАРАКТЕРИСТИКА ВИСТУПІВ БОРЦІВ-МІГРАНТІВ

Важливим питання системи багаторічної підготовки спортсменів є вікові характеристики провідних спортсменів світу: час старту занять спортом, досягнення перших успіхів, міжнародна кар'єра, вік досягнення піку спортивної кар'єри, тривалість виступів тощо. Окремим питанням для спортсменів, які змінили громадянство є вік, коли вони почали виступати за іншу державу.

Виконаний аналіз вікових особливостей борців-мігрантів показав наступні особливості. Певна частка спортсменів (25,0 %) змінюють громадянство на етапі юніорів (до 22), не почавши виступи на дорослому рівні. Невелика частка (17,9 %) спортсменів змінюють громадянство у віці до 23 (U23). Тому загалом більше 40 % спортсменів змінюють громадянство до 23-24 років. Це обумовлено тим, що перспективні спортсмени та є попит з інших держав на цих спортсменів.

За результатами проведених досліджень фахівців [20, 25, 45]: віку піку змагальних результатів провідних спортсменів світу становить 23-26 років (понад 60%). Середній вік переможців чемпіонатів світу – 25-26 років; медалісти трохи старші – 26-27 років. У цей вік (24-26 років) змінюють громадянство лише незначна частка (10,7 %). Отже, на піку кар'єри досить мало борців змінюють громадянство. Це обумовлено тим, що спортсмени шукають шляхи подальшої своєї кар'єри та високого рівня внутрішньої конкуренції або соціальні обставини.

Значна кількість спортсменів змінюють громадянство після 26 років. Так у віці 27-29 років змінили громадянство 35,7 % атлетів та 7,1 % змінили у віці 30 та старше. Загалом це 42,8 % всіх спортсменів-мігрантів. Ці спортсмени в більшості випадків досягли успіхів та мають бажання продовжити кар'єру на міжнародному рівні, але не можуть вибороти право участі на внутрішній арені із-за високої конкуренції і тому змінюють громадянство на країну з меншим

рівні конкуренції. Також важливим є питання соціальних та економічних аспектів життєдіяльності спортсменів як особистості.

На основі проведеного аналізу можна виділити основні два діапазону віку коли відбувається зміна громадянства для продовження спортивної кар'єри:

- до 22-23 років: це молоді спортсмени (кадети, юніори та U23), які вважаються перспективними та для свого подальшого розвитку змінюють громадянство з різних причин;
- після 26 років: борці, які вже досягли певних результатів та для продовження виступів та збереження результатів змінюють країну за яку виступають.

В першому та другому випадку, є певні фактори, які змусили спортсменів зробити це – внутрішня конкуренція, змагальна практика на міжнародному рівні, фінансове забезпечення, родини зв'язки, база для тренування тощо.

Аналіз виступів спортсменів-мігрантів на кадетському та юніорському рівні показав наступні результати. Тільки незначна частка спортсменів (14,3 %) мала досягнення серед кадетів та майже половина спортсменів (46,4 %) досягла успіху серед юніорів. Кількість спортсменів, які досягли успіху серед юніорів в декілька разів більше ніж кількість спортсменів, які досягли успіху серед кадетів.

Порівнюючи ці дані з результатами провідних борців світу, вони майже однакові – приблизно 45,0 % мали успіх на юніорському рівні [25, 49, 50, 57].

Представники вільної боротьби серед спортсменів-мігрантів до зміни громадянства в середньому приймали участь на 0,89 змаганнях міжнародного рівня, як після міграції даний показник дорівнює – 6,63. В той час, як для представників греко-римського стилю цей показник збільшився з 3,1 разів до міграції, до 6,56 разів виступів на міжнародних змаганнях після міграції. Тільки 10,5 % борців вільного стилю мають більший або той же самий рівень

участі на змагання до та після міграції та 11,1 % борців греко-римського стилю має кількість виступів до міграції більше ніж після.

Це обумовлено тим, що в більшість борців вільного стилю представлені державами з високим рівнем внутрішньої конкуренції, тому вони мають досить низький рівень виступів на міжнародних змагання до міграції.

Серед представників мігрантів є сім борців вільного стилю, які здобули право участі на Олімпійських іграх. Варто зазначити, що всі спортсмени здобули це право після міграції та представляли іншу державу; жоден борець вільного стилю, який мігрував не приймав участь у Олімпійських іграх до зміни громадянства. Серед семи спортсменів п'ять (26,3 %) спортсменів посіли призові місця та один спортсмен виграв золоту медаль.

До зміни громадянства певна частка (22,2 %) борців греко-римського стилю приймала участь на Олімпійських іграх та 33,3 % спортсменів прийняли участь після зміни громадянства. Один представник греко-римського стилю зміг прийняти участь на Олімпійських іграх два рази – до та після зміни громадянства. Успіху на Олімпійських іграх досяг тільки один спортсмен (11,1 %) після зміни громадянства, до зміни громадянства жодний спортсмен не досягає успіху. Цей єдиний спортсмен став олімпійським чемпіоном.

В цілому проведений аналіз виступів спортсменів, які змінили громадянство заради продовження спортивної кар'єри в більшості випадків (80-90 %) дав нагоду спортсменам збільшити міжнародну змагальну практику: в цілому збільшується кількість виступів та кількість призових місць, які посіли борці після міграції. В той же час, досягнення спортсменів-мігрантів на кадетських та юніорських змагання показує, що вони були перспективними, але на том же рівні як і більшість спортсменів які мали досягнення до дорослого віку. Аналіз виступів на Олімпійських іграх показав, що варто розглядати міграцію тут з позитивної сторони, яка дала нагоду спортсмена досягнути таких значних результатів після зміни громадянства.

ВИСНОВКИ

1. Методична концепція підготовки спортсменів високого класу включає в себе наступні компоненти; зміст підготовки (засоби та методи); параметри тренувальних та змагальних навантажень; форми організації підготовки; умови підготовки; контроль стану спортсменів та якості реалізації тренувальних програм. Багаторічна підготовка борця охоплює тривалий період. Цей період становить 10-15 років.

Дослідженню міжнародного ринку робочої сили присвятили свою діяльність відомі зарубіжні та вітчизняні вчені. Рівень людського капіталу здебільшого залежить від величини інвестицій у нього. Якщо праця медиків та юристів потребує фундаментальної базової підготовки та є результатом освітянської діяльності, то професійний спорт – ринок талантів, які дуже важко підготувати на замовлення. Є певна тенденцію на сучасному ринку спортсменів-професіоналів, яка впливає на глобалізацію професійного спорту. Вона полягає у міграції спортсменів з країн з високим рівнем розвитку професійного спорту в країни, де професійний спорт не завоював ще досить міцних позицій.

Значення спортивних міграцій у сучасному світі важко переоцінити. Ставши важливим елементом міжнародних відносин, спортивні міграції допомагають реалізації гуманітарного і культурного діалогу між країнами і народами, а при умові успішного виступу на міжнародній арені підвищити розвиток спорту у державі. Як у кожній сфері, процеси глобалізації та міграції по-різному впливають на розвиток спорту вищих досягнень. Фахівці виділяють позитивний та негативний вплив цих процесів.

2. На основі проведеного аналізу можна виділити основні два діапазону віку коли відбувається зміна громадянства для продовження спортивної кар'єри. Спортсмени до 22-23 років, це молоді спортсмени (кадети, юніори та U23), які вважаються перспективними та для свого подальшого розвитку змінюють громадянство з різних причин. Друга категорія, це борці після 26

років: спортсмени, які вже досягли певних результатів та для продовження виступів та збереження результатів змінюють країну за яку виступають.

Аналіз досягнень показав, що в середньому кількість виступів на міжнародній арені та призових місць після міграції зростає у декілька разів. Так до міграції борці вільного стилю спортсмени в середньому приймали участь на 0,89 змаганнях міжнародного рівня, в той час як після міграції даний показник дорівнює – 6,63. У борців греко-римського стилю наступні показники: до міграції в середньому атлети приймали участь 3,1 разів на міжнародних змаганнях, після міграції цей показник збільшується до 6,56 разів за кар'єру.

3. В цілому проведений аналіз виступів борців-мігрантів на Олімпійських іграх показав, що варто розглядати міграцію тут з позитивної сторони, яка дала нагоду спортсмена досягнути значних результатів після зміни громадянства. Так жодний борець вільного стилю, який мігрував не приймав участь у Олімпійських іграх до зміни громадянства. Після зміни громадянства, сім атлетів (36,8 %) прийняли участь на Олімпійських іграх та п'ять (26,3 %) з них зайняли призові місця. В той час як, незначна частка (22,2 %) борців греко-римського стилю приймала участь на Олімпійських іграх до зміни громадянства та три спортсмена (33,3) прийняли участь після зміни громадянства. Варто відзначити що один спортсмен зміг прийняти участь на Олімпійських іграх два рази – до та після зміни громадянства. Успіху на Олімпійських іграх досяг тільки один спортсмен (11,1 %) після зміни громадянства, до зміни громадянства жодний спортсмен не досягає успіху.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Абдуллаев АК. Педагогические основы спортивного отбора борцов. Педагогіка, психологія та медико–біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. 2011;(8):3-5.
2. Аверина МВ. Социокультурная динамика современности: воздействие миграции и спорта. Вестник Московского университета. Серия 18. Социология и политология. 2017;23(1).
3. Амоша О, Новікова О. Проблеми та шляхи забезпечення соціальної орієнтації економіки України. Журнал європейської економіки. 2018; 4(2): 173-184.
4. Арзютов ГН. Многолетняя подготовка спортсменов. Киев: НПУ им. Драгоманова; 1999. 408 с.
5. Белоцерковский ЗБ, Подливаев БА, Любина БГ, Кочина НГ, Богданова ЕВ. Адаптация спортсменов к выполнению специфических статических нагрузок. ТПФК. 2000;7:46-48.
6. Білогур В. Становлення і розвиток філософії спорту як продукту сучасної цивілізації. Humanitarian paradigm. 2019; 2(1):39-53.
7. Бойко ВФ., Данько ГВ. Физическая подготовка борцов: учебное пособие. Киев: Олимпийская литература; 2004. 223 с.
8. Бойко ВФ, Малинский ИИ, Андрейцев ВА, Яременко ВВ. Соревновательная деятельность высококвалифицированных борцов вольного стиля на современном этапе. Физическое воспитание студентов. 2014; 4: 13–20.
9. Васильев ГФ., Новиков АА., Крупник ЕЯ., Тиунова ОВ. Оценка соревновательной деятельности как основа прогнозирования результатов в спортивных единоборствах. Вестник спортивной науки. 2016;(5):3-7.
10. Воронкова ВГ. Філософія розвитку сучасного суспільства: теоретико-методологічний контекст: монографія. Запоріжжя: РВВ ЗДІА; 2012. 262 с.

- 11.Воронова ВІ. Психологія спорту: навчальний посібник. Київ: Олімпійська література; 2007. 298 с.
- 12.Височіна НЛ. Психологічне забезпечення у системі підготовки спортсменів в олімпійському спорті [автореферат]. Київ: НУФВСУ; 2018. 46 с.
- 13.Гуменюк ЮП. Міжнародний ринок унікальної робочої сили: перспективи мігрантів. Вісник Національного університету "Львівська політехніка". 2010; 691: 321-327.
- 14.Демінській ОЦ. Оптимізація навчально–тренувального процесу. Херсон: Айлант; 2002. 296 с.
- 15.Дорошенко ЕЮ, Соболев ЕО. Фактори міграції в контексті впливу на результативність змагальної діяльності кваліфікованих футболістів. Науковий часопис Національного педагогічного університету імені МП Драгоманова]. Серія 15: Науково-педагогічні проблеми фізичної культури. 2018; 9:51-54.
- 16.Задорожна ОР. Тактика участі провідних спортсменок світу у системі змагань з жіночої боротьби упродовж олімпійського циклу 2013-2016 рр. Єдиноборства. 2021;(2):47-61.
- 17.Імас Є, Мічуда Ю. Тенденції розвитку сфери фізичної культури та спорту в умовах сучасного ринку. Теорія і методика фізичного виховання і спорту. 2015; 2: 142-149.
- 18.Игуменов ВМ, Пилюян РА, Туманян ГС. Понятие «Модель спортивного противоборства», его научный и практический смысл. Теория и практика физ. культуры. 1986;9:24-26.
- 19.Копылова ЕА. Влияние процессов глобализации и миграции на современный спорт : дис. ВГУ имени ПМ Машерова, 2020. 156 с.
- 20.Коробейніков Г., Воронцов А., Костюченко В., Григоренко О. Аналіз змагальної діяльності збірної команди України з греко-римської боротьби на чемпіонатах Європи 2019–2020 років. Теорія і методика фізичного виховання і спорту. 2020;(4):27-33.

21.Коробейников ГВ., Радченко ЮА. Сучасна змагальна діяльність у греко-римській боротьбі (на основі виступу збірної команди України на чемпіонаті Європи 2008). Теорія і методика фізичного виховання і спорту. 2009;(2):56-58.

22.Костюкевич ВМ. Теорія і методика тренування спортсменів високої кваліфікації. Вінниця: ВДПУ; 2007. 274 с.

23.Кругман П. Пространство: последний рубеж. Пространственная экономика. 2005;3:121-126.

24.Лавринец ЕА. Особенности социально-психологической адаптации детей из семей мигрантов. NovaUm. 2017;10:345-347.

25.Латишев М., Квасниця О., Спесивих О., Квасниця І. Прогнозування: методи, критерії та спортивний результат. Спортивний вісник Придніпров'я. 2019;(1): 39-47.

26.Лысенко ИА, Здоренко СЮ. Организационно-педагогические аспекты современных миграционных процессов в игровых видах спорта Украины. Евразийский Союз Ученых. 2020;71:2-5.

27.Платонов ВН. Система подготовки спортсменов в олимпийском спорте. Общая теория и ее практические приложения: учебник. Киев: Олимп. лит.; 2015. Кн. 1. 680 с.

28.Платонов ВН. Система подготовки спортсменов в олимпийском спорте. Общая теория и ее практические приложения: учебник. Киев: Олимп. лит.; 2015. Кн. 2. 752 с.

29.Платонов ВН. Специальные принципы в системе подготовки спортсменов. Наука в олимпийском спорте. 2014;(2):8-19.

30.Подливаев БА. Моделирование тренировочных заданий в спортивной борьбе. ТПФК. 1999;1:55-58.

31.Подливаев БА. Анализ соревновательной деятельности борцов вольного и греко-римского стиля на олимпийском турнире в Сиднее. ТПФК. 2001;9:33-38.

32. Подливаев БА. Основные направления подготовки на заключительном этапе олимпийского цикла в спортивной борьбе. Вестник спортивной науки. 2004;1(3):3-9.

33. Подливаев БА, Корженевский АН, Дахновский ВС. Диагностика тренированности борцов. ТПФК. 2004;2:28-32.

34. Поли Р. Глобализация спорта (на материале футбола). Наука в олимпийском спорте. 2013; 4: 52-59.

35. Приходько В., Томенко О., Матросов С., Чернігівська С. Стратегічні проблеми державного управління розвитком сфери спорту в Україні. Спортивна наука та здоров'я людини. 2021;1(5):73-83. DOI:10.28925/2664-2069.2021.16

36. Путятова ЭГ. Международные спортивные миграции как средство формирования имиджа страны. Национальный государственный университет физической культуры, спорта и здоровья имени ПФ Лесгафта. 2017; 95.

37. Сушко Р, Дорошенко Е. Глобалізація в сучасному світі та її вплив на спорт вищих досягнень. Спортивний вісник Придніпров'я. 2016; 2: 140-145.

38. Сушко РО. Розвиток спортивних ігор в умовах глобалізації (на матеріалі баскетболу): монографія. К.: Центр учбової літератури; 2017. 360 с.

39. Сушко Р. Миграция в системе подготовки баскетболистов высшей квалификации (на материалах турниров Игр Олимпиад 1988-2016 гг.). Наука в олимпийском спорте. 2017;2:11-16

40. Сушко Р. Влияние процессов глобализации на развитие спортивных игр. Наука в олимпийском спорте. 2018;4:39-45.

41. Сушко РО, Дорошенко ЕЮ. Технологія підготовки збірних команд у спортивних іграх з урахуванням чинників міграції. Спортивний вісник Придніпров'я. 2019;3:68-77.

42. Сушко Р, Мельник Д. Міграція у системі підготовки футболістів високої кваліфікації (на матеріалі чемпіонатів України). Науковий часопис серія 15 “Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)”. 2019; 10(118):135-141.

43.Тараканов БИ., Апойко РН. Системно-исторический анализ и тенденции развития вольной борьбы в программах Олимпийских игр. Ученые записки университета имени П.Ф. Лесгафта. 2013;(4/98):160-165.

44.Терентьев АА. Оценка влияния олимпийских игр на миграционные процессы в спорте. Оптимизация учебно-воспитательного процесса в образовательных организациях физической культуры: материалы XXVIII региональной научно-методической конференции. Челябинск: УралГУФК. 2018. С. 178.

45.Тропин ЮН., Луданов КВ., Галашко МН. Показатели соревновательной деятельности высококвалифицированных борцов различных весовых категорий. Единоборства. 2020;(2/16):61-73.

46.Туманян ГС. Спортивная борьба: теория, методика, организация тренировки. Москва: Советский спорт; 1998. 280 с.

47.Шандригось ВІ. Системно-історичний аналіз досягнень крайн-учасниць в змаганнях з вільної боротьби на Олімпійських Іграх (1904-2016 рр.). Единоборства. 2018;(1/7):89-97.

48.Шахмурадов Ю. Вольная борьба. Научно-методические основы многолетней подготовки борцов. Махачкала: ИД «Эпоха»; 2011. 368 с.

49.Шинкарук О.А. Відбір і орієнтація спортсменів у системі багаторічної підготовки: колективна монографія. Вінниця: ТОВ «Планер»; 2018. С. 156-189.

50.Шинкарук ОА. Теорія і методика підготовки спортсменів: управління, контроль, відбір, моделювання та прогнозування в олімпійському спорті. Київ : НВП Поліграфсервіс; 2013. 136 с.

51.Шинкарук О. Пошук та розвиток спортивного таланту: ретроспективний та сучасний аналіз. Теорія і методика фізичного виховання і спорту. 2020;(2):47-58.

52.Харченко СЯ., Кратинов НС., Чиж АН., Кратинова ВА. Методология и методика социально–педагогических исследований. Луганск: Альма–матер; 2001. 216 с.

53. Bompas TO. Periodization training: Theory and methodology (5th ed.). Human Kinetics. 2009; 342 p.

54. Beam W, Adams G. Exercise Physiology Laboratory Manual. New York: McGraw–Hill. 2010; 320 p.

55. Carter TF. Re-placing sport migrants: Moving beyond the institutional structures informing international sport migration. International Review for the Sociology of Sport. 2013; 48(1): 66-82.

56. Gulbin J, Weissensteiner J, Oldenziel K, Gagné F. Patterns of performance development in elite athletes. European Journal of Sport Science. 2013;13(6):605-614.

57. Lee S. Global outsourcing: a different approach to an understanding of sport labour migration. Global Business Review. 2010; 11(2):153-165.

58. Maguire J, Falcois M. Sport and migration: Borders, boundaries and crossings. Routledge. 2010; 336 p.

59. Spaaij R. et al. Sport, refugees, and forced migration: A critical review of the literature. Frontiers in Sports and Active Living. 2019;1: 47.

60. Podlivaev BA. The concept of top level wrestlers training. Modern problems of high-quality training in wrestling/Proceedings of the Conference'S FILA. 2010. 156 p.

61. United World Wrestling. Access Mode: – [Электронный ресурс]. – Режим доступа <https://unitedworldwrestling.org/> (дата звернения: 02.03.2021).